

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

KATEDRA PEDAGOGIKY

Diplomová práce

Bc. Lenka Trojáková

Přínos projektu „Nanečisto“ pro vstup dítěte do školy

Additional project „Draft“ for entrance of child to school

Praha 2010

vedoucí práce: Doc. PhDr. Josef Valenta, CSc.

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu práce **Doc. PhDr. Josefu Valentovi, CSc.** za jeho trpělivost, cenné rady a připomínky, které mi pomohly při zpracování empirické části diplomové práce. Dále chci poděkovat konzultantce **Mgr. Lence Počtové**, která mi byla nápomocná při zpracování teoretické části.

Můj dík dále patří **Mgr. Šárce Mikové** a **Mgr. Jiřině Stang**, které mi umožnily zúčastnit se projektu „Nanečisto“.

Bc. Lenka Trojáková

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne .....

.....

Bc. Lenka Trojáková

Anotace

Diplomová práce s názvem „Přínos projektu „Nanečisto“ pro vstup dítěte do školy“ má teoreticko-empirický charakter. Teoretická část analyzuje vzájemnou spolupráci a komunikaci mezi rodinou a školou. Pojednává o vývoji těchto vztahů a o možnostech, jak tyto vztahy zkvalitnit. Tato část se také zabývá projektem „Nanečisto“, který připravuje děti a jejich rodiče na povinnou školní docházku a představuje jednu z možností pro budování dobrých vztahů mezi rodinou a školou.

Praktická část obsahuje výzkumný problém a výzkumné otázky, charakteristiku výzkumného pole, sběr dat a jejich vyhodnocení. Empirické šetření zjišťuje, jak hodnotí vzájemnou spolupráci a komunikaci rodiče a učitelé, kteří projekt „Nanečisto“ absolvovali. A dále také posuzuje, zda má projekt „Nanečisto“ vliv i na kvalitu přípravy dětí na hodiny vyučování.

Klíčová slova:

Škola

Učitel

Rodina

Rodiče

Dítě

Žák

Spolupráce

Komunikace

Projekt „Nanečisto“

Annotation

The thesis named „The benefits of the project “Draft“ for children entering primary schools“ is of theoretical/empirical nature. The theoretical part analyzes mutual cooperation and communication between the family and school. It deals with the development of the relationship between the two parties and the possibilities of its improvement. This part also presents the project “Draft”, which prepares children and their parents for compulsory school attendance and represents one of the possibilities of developing positive relationships between the family and school.

The practical part features the research problem and research questions, the characteristics of the research field, data collection as well as their analysis and interpretation. The empirical research reveals how the mutual cooperation and communication are assessed by the parents and teachers who have taken part in the project “Draft”. The research also studies the effect of the project on the quality of children’s preparation for their classes.

Key words:

School

Teacher

Family

Parents

Child

Pupil

Cooperation

Communication

Project “Draft”

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Teoretická část.....	10
2.1 Vztahy rodiny a školy	10
2.1.1 Vztahy rodiny a školy ve 20. století.....	11
2.1.2 Vztahy rodiny a školy v současnosti.....	13
2.2 Role rodičů ve vztahu ke škole	15
2.2.1 Rodiče jako klienti – zákazníci	15
2.2.2 Rodiče jako partneři	16
2.2.3 Rodiče jako občané	18
2.2.4 Rodiče jako problém	19
2.3 Formy spolupráce.....	20
2.3.1 Desatero pro spolupráci s rodinou	21
2.4 Partnerství rodičů a škol.....	22
2.4.1 Podoba partnerství.....	22
2.4.2 Instrumenty podporující budování partnerských vztahů.....	23
2.4.3 Formy partnerství.....	24
2.4.3.1 Partnerství výchovné.....	24
2.4.3.2 Partnerství sociální.....	27
2.4.4 Problémy spojené s partnerstvím	28
2.5 Komunikace mezi školou a rodinou.....	32
2.5.1 Komunikační platformy	32
2.5.2 Formy komunikace	34
2.6 Vzájemná očekávání rodiny a školy	36
2.7 Vstup dítěte do školy.....	38
2.8 Projekt nanečisto	39
2.7.1 Struktura projektu	40
3. Empirická část.....	43
3.1 Výzkumný problém.....	43
3.2 Charakteristika výzkumného pole.....	44
3.3 Průběh výzkumného šetření a použité metody ke sběru dat	44
3.3.1 Dotazník	45
3.3.2 Rozhovor.....	45

3.3.3 Výzkumný vzorek pro dotazník	45
3.3.4 Výzkumný vzorek pro rozhovor	46
3.4 Analýza výsledků výzkumného šetření.....	46
3.5 Shrnutí výsledků	64
3.5.1 Vzájemná spolupráce	64
3.5.2 Vzájemná komunikace	65
3.5.3 Kvalita přípravy dětí na hodiny vyučování.....	68
3.6 Závěr empirického šetření.....	70
4. Závěr	73
5. Seznam použitých pramenů a literatury.....	75
6. Seznam příloh	77

1. Úvod

Ve své diplomové práci se zabývám vzájemnou spoluprací a komunikací školy a rodiny, a dále také na možností tento vztah upevnit a zkvalitnit projektem „Nanečisto“. Zaměřuji se i na přípravu dětí na hodiny vyučování, a zda je tímto projektem též ovlivněna.

Hlavním cílem diplomové práce a výzkumného projektu je analýza situace vzájemné spolupráce a komunikace mezi rodiči a učiteli, kteří projekt „Nanečisto“ absolvovali. Práce je teoreticko-empirická. V teoretické části diplomové práce se věnuji problematice vzájemné spolupráce a komunikace mezi školou a rodinou. V této části popisuji i projekt „Nanečisto“, který připravuje děti a jejich rodiče na povinnou školní docházku. Ve výzkumné části zjišťuji, jak projekt „Nanečisto“ ovlivňuje vzájemnou spolupráci a komunikaci a s tím související přípravu dětí na hodiny vyučování. Tento úsek obsahuje interpretaci výzkumného problému, metody, postupy a zpracování dat.

O projektu „Nanečisto“ jsem byla informována od svých blízkých, kteří se ho zúčastnili se svými budoucími prvňáčky a jejichž reference byly více než příznivé. Zajímalo mne tedy, co je hlavním cílem tohoto projektu, jak je koncipován, a v minulém roce, po domluvě s autorkami, jsem se ho zúčastnila jako tichý pozorovatel. Po roce jsem se vrátila. Chtěla bych zjistit, jak si stojí prvňáčci, jejich rodiče a jejich učitelé, a výzkumným šetřením zmapovat, jak navzájem spolupracují a komunikují.

Uvědomuji si, že vstup dítěte do školy je velkým životním mezníkem. Do této doby bylo ve větší míře ovlivňováno nejvíce rodinným prostředím. Najednou se ocitá ve dvou silně na ně působících společenských skupinách, rodině a škole. Tyto instituce jsou ve své podstatě velmi odlišné a mají vůči dítěti jiná očekávání, např. ve způsobu chování. Kódují v něm rozdílné normy, hodnoty a postoje. Jejich vzájemný vztah ovlivňuje mnoho faktorů, které ho mohou zkvalitnit, nebo naopak. Spolupráce a komunikace mezi školou a rodinou jsou témata, která spolu úzce souvisejí. Pokud rodiče a učitelé nebudou vzájemně komunikovat a nebudou si předávat informace např. o tom, co od sebe navzájem očekávají, jak si spolupráci představují, a nebudou si vzájemně předávat postřehy, které získali při práci s dítětem, jen stěží dojdou ke společnému cíli. Tímto společným cílem by mělo být dítě, u kterého úspěšně proběhla školní socializace, dobře se adaptovalo na školní prostředí a které nepocítuje stres v době, kdy je na něj výchovně a edukačně působeno. Kvalita interakce mezi těmito institucemi není vždy na uspokojivé úrovni. Jak tento fakt může prvňáčka ovlivnit? Nebude

hned při prvních zkušenostech s „novým světem“ dezorientovaný? A opět se tu objevuje nutnost spolupráce a komunikace. Kdo jiný by měl dětem v této nelehké cestě pomoci než rodiče a učitelé, kteří by se měli stát spolupracovníky a spoluautory cest, na kterých se děti neztratí!

2. Teoretická část

2.1 *Vztahy rodiny a školy*

Rodina má svým působením největší podíl na výchově dítěte a také v plné míře za výchovu zodpovídá. Rodičům je určena hlavní zodpovědnost ve výchově dětí. Zodpovědnost vychází z vývoje rodiny a společnosti, který utváří historický, sociálně-kulturní vývoj a jiné faktory, které symbioticky působí na rodinu a školu. Mezi těmito institucemi vznikají vztahy, přičemž každá z nich má své určité kompetence, povinnosti a zodpovědnost. Škola zodpovídá za edukační rozvoj žáků a tím i rozvoj společnosti. Tím, že učitelé musí v průběhu edukačního procesu vést v patrnosti i určitá omezení, normy, požadavky, vzniká v určitých případech situace, kdy dochází ke kontraverzi postojů a názorů mezi rodiči a školou. Škola zodpovídá v každém případě jen za určitou dílčí součást a časový úsek výchovy. Tato zodpovědnost není však vždy jednoznačná. Někdy se na ní spolupodílí i rodiče, kteří svým jednáním a rozhodováním z velké části ovlivní, kterou školu bude dítě navštěvovat, jaký druh zájmových činností bude rozvíjen, jakou profesi bude jednou vykonávat apod. Na školu je dnes pohlíženo jako na poskytovatele služeb, které rodiče mohou přijmout, či odmítnout tím, že zvolí pro své dítě jiné zařízení. Pro rodinu je tato možnost přínosem, protože jak již bylo zmíněno, oni nesou hlavní zodpovědnost za výchovu svých dětí (srov. Střelec, 2002, s. 137).

Vztah mezi rodinou a školou je ovlivněn řadou faktorů, přitom jeden z nejvýznamnějších je úspěch dítěte ve vyučovacím procesu. Jako indikátor slouží bezproblémový postup mezi jednotlivými ročníky a přechod na preferovaný typ vyšší školy. Z této skutečnosti vyplývá pro školy nelehký úkol, přesvědčit rodiče o tom, že nejvyšším posláním školy je rozvíjet u všech žáků jejich předpoklady, a tím i v budoucnu možnost přípravy na postup za vyšším uplatněním na pracovním trhu. Na této cestě, kde školy v dnešní době razí individuální přístup ke každému dítěti, se vyskytují podmínky, které mohou tento proces ovlivnit. K těm podstatným patří Rámcový vzdělávací program (RVP), Školní vzdělávací program (ŠVP), kvalita učebnic, počet žáků ve školních třídách a pracovnách, klima školy apod. (srov. Střelec, 1998, s. 168).

Negativně ovlivnit vztah mezi školou a rodinou může deficit informací o výchovných a vzdělávacích záměrech školy. Toto riziko snižují školy cestami, kterými se snaží žákům a rodičům prostřednictvím bulletinů, školních novin a časopisů, dnů otevřených dveří nebo například internetovými stránkami, podat dostatek informací. Klima školy a kvalitní vztahy

mezi školou a rodinou jsou ovlivňovány i bližším kontaktem, ke kterému dochází po vyučování na mimoškolních akcích, na školních olympiádách, besídkách, plesech.

Nejlépe informován o úspěšnosti žáka je třídní učitel, který svým postavením plní roli poradce, koordinátora, zprostředkovatele a důvěrníka ve vztahu k rodičům, majícího tím míru zodpovědnosti za zainteresování rodičů do práce školy. Ideální vztah představuje spolupráci mezi učiteli a rodiči a partnerství, které by bylo cílené a pedagogicky orientované. Dosažení tohoto ideálu je znesnadňováno důsledky, které vznikají v průběhu interakce mezi těmito institucemi. Patří sem například svalování viny za neúspěchy při výchově na rodinu, anebo školu, lhostejnost a nezájem problémových rodičů, nízká prestiž učitelské profese, nedostatek finančních prostředků pro školy, posun ke konzumu v hodnotové orientaci rodiny (srov. Střelec, 1998, s. 170-172).

2.1.1 Vztahy rodiny a školy ve 20. století

M. Rabušicová uvádí, že vztahy mezi rodinou a školou měly po dlouhou dobu charakter jednosměrného přenosu informací a poskytování rad učiteli rodičům. Kontakt mezi rodiči a učiteli se ve většině případů zintenzivnil tehdy, pokud se objevily problémy např. s absencí, chováním nebo s hodnocením dítěte, které bylo třeba řešit.

V našem prostředí byly tyto vztahy mezi rodinou a školou značně rezervované. Situace do jisté míry vyplývala z postavení a charakteru těchto institucí v tzv. socialistické společnosti, která vymezovala jejich vzájemně nerovný vztah. Vzdělávací činnosti se v cíli velmi často lišily a někdy byly dokonce kontroverzní, což směřovalo až ke dvoukolejnosti školní a rodinné výchovy (srov. Rabušicová, 1996, s. 49).

Až v 70. a 80. letech dosahují tyto vztahy nepatrných přeměn. Rodiče jsou vybízeni k tomu, aby se zapojovali konstruktivně do učebních aktivit ve třídě a s učiteli konzultovali na neformální a přátelské bázi (srov. Rabušicová, 2004, s. 9).

V 90. letech dochází v mnoha zemích k legislativním změnám, které s sebou přinášejí pro rodiče nové možnosti spolupráce. Jsou rozšířena rodičovská práva a je rodičům dána možnost připojit se ke spurozhodování o školním dění nad rámec obvyklých konzultací o úspěších vlastního dítěte. V této éře se objevují, zejména ze strany státu, různé intervence k posílení vztahu a spolupráce rodičů a školy. Impulzem je několik klíčových důvodů, mezi

nimi důraz na demokratické uspořádání vztahů, na zodpovědnost zúčastněných, na možnost volby školy ze strany „klienta – zákazníka“, na spolupráci týkající se zlepšování vzdělávacích standardů, řešení sociálních otázek a zvyšování rovnosti v oblastech lidských, pracovních a finančních zdrojů (srov. Rabušicová, 2004, s. 9-10).

Rodiny se tak ocitají v nové situaci, která má vliv i na jejich vztahy se školou. Jejich lhostejný přístup ke školám se mění, začínají se angažovat a zájem o to, co se s jejich dětmi děje, se zvyšuje. Změna nastává i na druhé straně, kdy učitelé jsou vedeni k tomu, aby podávali informace rodičům, nejen státu. Devadesátá léta tak s sebou přináší jeden velmi pozitivní krok. Zde je možno spatřit, že se odstraňuje bariéra mezi rodinou a školou, která byla zaviněna nedostatkem informací. Oboustranná komunikace tak přináší do vztahu vzájemnou důvěru a respekt.

Modely vztahů mezi rodinou a školou

Existuje celá řada podob vztahů mezi školou a rodinou, které se vyvíjely a vyvíjejí v souvislosti s kulturní a politickou situací dané země. Podle Rabušicové existují následující čtyři modely vztahů rodiny a školy, které se formovaly od 60. let do současnosti.

Kompenzační model dominoval v šedesátých a sedmdesátých letech. Byl koncipován v souvislosti s ideologií rovnocenných šancí na vzdělání. Základem pro spolupráci školy s rodiči byla představa, že některé skupiny rodičů nemají dostatečné prostředky a schopnosti být dobrými rodiči natolik, aby dokázali své dítě podporovat v rozvoji. Řešením v těchto situacích by měly být specificky vytvořené programy či instituce kompenzující nedostatky těchto rodičů. Tato forma spolupráce se postupně začala přesouvat i tam, kde byla mimo socioekonomického znevýhodnění také rozdílnost v celkové socializaci v rodině, v komunikaci, v kulturním a emocionálním zázemí rodiny. V kompenzačním modelu byli rodiče bráni jako spolupracovníci ve výchově a vzdělávání dětí. Školy pak stanovovaly metody, prostřednictvím kterých mohou být výsledky dětí zdokonalovány (srov. Rabušicová, 2004, s. 11-12).

Konsenzuální model postupně začal převládat v sedmdesátých a osmdesátých letech. Akcent byl kladen na informování rodičů, přičemž komunikace byla převážně jednosměrná. Škola a rodina tvořily sobě rovné oblasti, které se navzájem překrývaly. Ke komunikaci byli učitelé vedeni a nuceni. Tato komunikace ze strany učitelů byla prostředkem pro získávání informací potřebných pro jejich práci ve školách, kde se setkávali s diverzitou, aby mohli

pracovat na propojení učení dětí doma a ve škole. Opouštělo se od diferenciací výchovy na školní a rodinnou a naopak se hledaly cesty, jak tyto oblasti komplementárně propojovat (srov. Rabušicová, 2004, s. 12).

Participační model se prosadil a získal si největší podporu v osmdesátých a devadesátých letech. Na rodiče je nahlíženo jako na aktivní občany, kteří jsou schopni své děti podporovat v cestě za vzděláním a akceptovat zvyšující se nároky škol. Výchovná funkce se ovšem dostává do konkurence s jinými socializačními institucemi a její vliv slábne. Některé úkoly tak musí převzít za rodinu škola (srov. Rabušicová, 2004, s. 12).

Model sdílené odpovědnosti je modelem posledních let a současnosti a posunuje předcházející participační model k většímu podílu rodičů na rozhodování. Zdůrazňuje společnou zodpovědnost rodičů a škol za výsledky, které přinesly určitá rozhodnutí. Význam je viděn v zapojení rodičů do aktivit, ze kterých budou mít prospěch hlavně jejich děti (srov. Rabušicová, 2004, s. 12).

V těchto úvahách o variabilitě přístupů k rodinám přispívá svým dílem i efektivita a měřitelnost výsledků ve vzdělávací politice. Rodiče se stávají ve vzdělávacím procesu s jejich individuálními právy i odpovědnostmi konzumenty. Tyto uvedené modely mají svůj základ utvořen společností a dobou, a také tím, jaké hodnoty a postoje daná společnost preferovala.

2.1.2 Vztahy rodiny a školy v současnosti

Vzdělávání je dnes čím dál tím víc chápáno jako záležitost osobního zájmu, zodpovědnosti a také investic jedince a jeho rodiny. Stát zajišťuje síť státních bezplatných škol, které nabízejí služby pro žáky do určitého věku. Docházka do škol je povinná, což může mít vliv na postavení rodiny vůči škole. Na druhé straně rodiny mají právo volby školy, mohou svou vizi výchovy školy sdělit a vyžadovat po ní, aby individualitu výchovy rodiny brala na vědomí a ve své práci a přístupu k dítěti reflektovala. Rodiče žádají více informací, ale málokdy jsou ochotni sami sdělit své názory, čímž by jednoznačně práci školy usnadnili. Nelehkou situaci má škola, která nemá žádné instrumenty k tomu, aby rodiče přiměla ke spolupráci. Ti nemusí vstupovat do procesu výchovy, vlastní iniciativu mají pouze ve svých rukách (srov. Rabušicová, 1996, s. 50).

Podle I. Možného jsou ve všech vyspělých společnostech škola a rodina dvě významné sociální instituce. Jejich vztah vyplývá z jejich společenských funkcí, jež směřují proti sobě. Tento vztah je v principu nepřátelský. Rodina ve své podstatě stabilizuje společnost tím, že předává sociální statut z generace na generaci. Rodiče mají zájem, aby společenské postavení, které buď sami po předcích zdědili, nebo sami vybudovali, mělo nástupce. Tento mechanismus rodinného přenosu dosazuje do výhodných pozic i jedince méně schopné, takové, kteří by s vlastními kvalitami na tento post nedosáhli. Pokud by na tyto pozice byli dosazováni pouze rodinní nástupci, ztratila by společnost svou dynamičnost. Proto škola svým působením tyto snahy vyvažuje a maří. Školní instituce dává každému dítěti do začátku stejné šance, bez zřetele na jeho původ a rodinné zázemí. Svým působením napomáhá identifikaci talentů, motivuje a hodnotí výkony, aniž by hleděla na rodinnou příslušnost. (srov. Možný, 2004, s. 309-310).

D. Matýsková poukazuje na výzkumná šetření z let 2002-2003, jejichž cílem bylo identifikovat pohledy rodičů a učitelů na vzájemnou spolupráci, vhodné přístupy, které vedou ke zlepšení kooperace rodiny a školy a jejich vzájemných vztahů. Výzkumná šetření se uskutečnila na dvou typech škol („tradiční ZŠ“ a ZŠ pracující podle programu „Začít spolu“). Ve výsledcích byly naznačeny určité rozdíly. Ve školách orientujících se na podporu spolupráce s rodiči (program „Začít spolu“), rodiče projevovali výrazně větší zájem o vnitřní život školy, byli si vědomi svých možností a byli přesvědčeni, že mohou ovlivňovat dění ve škole a cítili se jako partneři školy. Na druhém typu škol učitelé upřednostňovali svou nezávislost, bránili se otevřené komunikaci s rodiči. Ti byli méně jistí v otázkách svých možností, aktivit a kompetencí. Jejich postoj respektoval zažitý model vztahu učitel-rodič, který je asymetrický (srov. Matýsková, 2005, s. 35-36).

Dnešní škola nemá předávat pouze vědomosti, ale svým individuálním přístupem k žákům se má spolupodílet na rozvoji jejich osobnosti, komunikačních, sociálních a pracovních dovednostech. Také proto je v současné době kladen velký důraz na spolupráci mezi školou a rodinou, protože tento vztah značně nejen ovlivňuje školní proces, ale i školní klima, spokojenost žáků, učitelů i rodičů. Vztahy mezi těmito dvěma institucemi je důležitý k úspěšné socializaci dětí ve škole. Již řada škol si je vědoma důležitosti spolupráce a hledá nové formy, inspiruje se zkušenostmi jiných škol, a to i zahraničních, a také metodami nových programů, např. Začít spolu, Zdravá škola apod.

2.2 Role rodičů ve vztahu ke škole

Další pohled na vztahy mezi rodinou a školou nám přibližuje i K. Šed'ová, která se tímto tématem zabývá. Ve svém výzkumném šetření poukázala na čtyři základní varianty rolí, v nichž mohou rodiče vůči škole vystupovat. Rodiče představují heterogenní skupinu s individuálními zájmy a různými očekáváními vůči škole. Od této skutečnosti se odvíjí jejich snaha o spolupráci se školou. Z tohoto pohledu mohou rodiče zastávat roli klientskou-zákaznickou, partnerskou, občanskou a roli rodiče jako problému (in Rabušicová, 2004, s. 33).

2.2.1 Rodiče jako klienti – zákazníci

Tento model je charakterizován dvěma pohledy. Prvním pohledem je nahlíženo na školu a učitele jako na odborníky, kteří jsou i poskytovateli služeb a vědí nejlépe jak pečovat o zákazníky a jak si je získat. Druhý pohled je směřován na rodiče jako na odborníky při výchově vlastních dětí, kteří vědí tedy nejlépe, jaké služby a přístupy mají žádat a co je pro jejich děti nejvhodnější (in Rabušicová, 2004, s. 33).

Škola zaujímá postoj, který je ovlivněn do určité míry těmito okolnostmi:

- závislostí na vnímání rodičů jako nejdůležitějších osob v životě dětí
- ochotou podrobovat svou práci kritice
- reflexí požadavků kladených rodiči
- schopnosti prezentovat a obhajovat svou práci před rodiči.

Rodiče si mohou vybrat z následujících „variant participace:

- aktivně se zapojit do managementu školy a mít přímý vliv na rozvoj školy
- vyslovovat své potřeby a objednávky jako řadový rodič
- přijímat to, co je nabízeno, a odevzdat se do rukou odborníků
- zapsat dítě do jiné školy (Rabušicová, 2004, s. 34)“.

Mechanismus tohoto konceptu je postaven na možnosti svobodného výběru školy, která je rodičům poskytnuta. Ze škol se stávají soupeři, tím se zvyšuje tlak na zlepšování školních výsledků i na nadstandardní možnosti v oblasti kurikula, volného času a různých služeb. Tento koncept má mít za následek i větší spolupráci rodičů, která vyplývá z příležitosti ovlivnit kvalitu služeb, které kupují. Problém vyvstává v okamžiku, kdy rodiče nevyjádří své zájmy, kdy zvažují své časové možnosti nebo se ne cítí být připraveni se prosadit, mají-li tendenci učitele vnímat jako profesionály a nezasahovat do jejich práce (in Rabušicová, 2004, s. 34).

Od škol se předpokládá, že budou rodičům poskytovat pravidelně informace o úspěších v učení jejich dětí a že budou vyvíjet snahu o oboustrannou komunikaci. Učitelé by měli pomoci rodičům lépe porozumět procesům vzdělávání a výchovy, tím že jim například budou nápomocni ve snahách při zapojování do domácího učení, nebo je budou zvat do hodin vyučování nebo na školní besídky. Pomoc by měla být rodičům nabídnuta i ve formě odborných přednášek, konzultací nebo kurzů pro rodiče apod. (in Rabušicová, 2004, s. 34).

Na závěr tohoto modelu Šed'ová uvádí, že pokud jsou rodiče spokojeni s nabízenou službou, jejich dítě ve škole zůstává. V opačném případě školu opouští (in Rabušicová, 2004, s. 34).

Tento první pohled na vztah mezi rodinou a školou budí aktivní postoj zejména u škol. Je jen na nich, jaké pozice a strategie v dnešní době zaujmou. Jako motivační faktor zde shledávám fakt, že školy si navzájem dnes konkurují a pokud má určitá instituce přežít, musí mít dostatek žáků. Jinými slovy, pokud nebude kvalitní a pestrá nabídka, nebude ani poptávka a dojde ke krachu.

2.2.2 Rodiče jako partneři

Partnerství je nejčastější vyjádření, které se ve vztahu školy k rodičům dnes používá. Přináší rovnoprávnost, vzájemné uznání přínosu partnera pro vývoj dítěte. V rámci rovnoprávnosti se snaží učitelé přijímat názory rodičů, protože jsou pro ně hodnotné, a méně prosazovat svou roli profesionálů (in Rabušicová, 2004, s. 35).

Tento partnerský vztah, jak jsem se již zmiňovala, je ve skutečnosti spíše ideálem. Proto je nezbytné na tomto vztahu pracovat a snažit se o dosažení opravdového partnerství mezi rodinou a školou.

Epsteinová na základě empirických zkoumání rozlišila 6 typů aktivit, jimiž americké školy dosahují partnerských vztahů s rodiči. Tato typologie poukazuje na oblasti, ve kterých je možné v partnerství dosahovat obousměrnosti.

- Povinnost rodiny podporovat děti v oblasti přípravy – tato povinnost patří k základním povinnostem, které dětem zajišťují zdraví a bezpečí, rozvíjení jejich sociálních dovedností a chování. Učitelé napomáhají rodičům rozvíjet rodičovské dovednosti, uspořádat domácí podmínky tak, aby podporovaly učení. Zároveň se snaží pochopit dění v rodinách.
- Vzájemná komunikace mezi školou a rodinou - školy mají povinnost informovat rodiče o programu výuky a školy a o pokrocích, kterých dítě dosahuje. Taktéž se snažit zachytit a přijímat informace od rodičů. Rovněž záleží i na této instituci, jaké podmínky pro oboustrannou komunikaci vytvoří.
- Začlenění rodičů do života školy - školy připravují pro rodiče a členy rodiny příležitosti, při kterých se mohou aktivně podílet na programu sociálních činností, sportovních akcí, výletů, vystoupení apod. Mohou se též zúčastnit vyučování. Tato forma spolupráce je oboustranně nejnáročnější aktivitou.
- Zapojení rodičů do domácího učení dětí do školy – cílem je, aby rodiče dítěti pomáhali s domácí prací do školy a při její kontrole, podnikali s ním další aktivity vztahující se k učení. Základní úlohu zde plní škola, která rodičům poskytuje různorodé informace ke zvýšení jejich vlastní úrovně dovedností v procesu učení.
- Účast rodičů při rozhodování, vedení a obhajování činnosti školy – jedná se o možnost rodičů zasahovat do řídicí složky školy. Mohou volit zástupce ze svých řad, vytvářet rodičovská sdružení nebo jiné kontrolní skupiny (in Rabušicová, 2004, s. 35-36).

Partnerství mezi rodinou, školou a širší komunitou potvrzuje také určitý servis, který se přímo nevztahuje ke vzdělávání žáků, ale je určen jejich rodinám i širší komunitě. Tímto servisem nabízí např. možnost využívání tělocvičny či počítačů, pořádání kulturních akcí v prostorách školy, organizování jazykových kurzů pro dospělé atd. (in Rabušicová, 2004, s. 35-36).

V našem prostředí mají některé z těchto typů aktivit poměrně neprošlapané cesty. Lze je tedy brát jako jistou tvůrčí inspiraci ve vztahu k tomu, jakým způsobem má škola možnost vztahy s rodiči navazovat, a tím vytvářet partnerský vztah.

Rodiče mají ve svých rukou také nástroj, kterým mohou být v práci na tvorbě partnerství aktivní. Mohou přijmout roli výchovného partnera nebo sociálního partnera. První role jedná v zájmu péče o děti, jejich výchovy a vzdělávání. Sociální partnerství spočívá v aktivitách, které směřují k rozvoji školy jako instituce. Obě tyto role mají ve své podstatě primárně zakódován zájem o děti, kterým chtějí co nejlépe prospět (in Rabušicová, 2004, s. 36).

Na této dlouhé cestě k partnerství je na obou stranách důležitá otevřená a respektující komunikace. Jedině tímto směrem je umožněno oběma institucím předat si důležité informace, spojit své zkušenosti a znalosti a tím pomoci dětem v cestě za vzděláním.

2.2.3 Rodiče jako občané

Tento vztah je obecně determinován jako typický vztah mezi občany a státními institucemi. V tomto modelu rodiče v roli občanů uplatňují svá práva a své odpovědnosti vůči školám. Rodiče uplatňují práva prostřednictvím aktivit. Proto se klade akcent na takové legislativní podmínky, které tyto aktivity umožňují, a na stav občanské společnosti. Zásadní je, na jaké rovině se v dané zemi občanství nachází a jaké jsou utvořeny podmínky pro tyto aktivity. Podstata vztahu vychází z participace, která je realizována na úrovni veřejné politiky a na úrovni dobrovolnictví, či na spolupráci při rozvoji lokálních komunit. Rodiče, kteří se otevřeně zapojují do veřejné politiky, mají z tohoto postavení možnost spolupracovat se školou, jiní se mohou zapojit např. v zájmových kroužcích, které jsou úzce spjaty se školou (in Rabušicová, 2004, s. 37).

V této rovině je důležité si uvědomit, že rodiče zde mají důležitý úkol. Měli by se průběžně seznamovat s prostředím a společnostmi, které na jejich děti působí a zároveň si uvědomit, že mohou svou aktivní účastí toto působení ovlivnit. Pro některé je to však nelehký úkol. Jejich aktivita v tomto směru může být potlačena nedostatkem času nebo např. insuficientním zájmem o činnost dětí mimo domov.

2.2.4 Rodiče jako problém

Tento model má tři varianty a vystihuje tradiční pohled na rodiče ve vztahu ke škole. První varianta představuje skupinu rodičů, kteří jsou označováni jako „**nezávislí**“. Tento typ rodičů komunikuje s učiteli svých dětí jen zřídka a udržuje se školou minimální kontakt. Školu respektují, ale nemají potřebu se školou spolupracovat, byť mají velký zájem na tom, aby byla dostatečně rozvíjena individualita dětí. Tento zájem řeší alternativními způsoby vzdělávání nebo zajišťují různá doučování. Své povinnosti si tito rodiče plní, ale podle norem, které si sami stanoví (in Rabušicová, 2004, s. 38).

Druhou variantu prezentují „**špatní**“ rodiče. Tato skupina se charakterizuje absencí zájmu o vzdělání a výchovu svých dětí, kdy chybí i jejich podpora dětí v učení. Nemají potřebu získat informace o způsobech práce a pedagogické koncepci školy a svým postojem tak signalizují ignoraci vůči škole, jejíž názory neakceptují a nepodporují (in Rabušicová, 2004, s. 39).

Jako třetí varianta je označovaná skupina rodičů, kteří mají zase přehnanou snahu pomáhat dítěti s jeho úkoly, mají pocit, že musí s učiteli řešit každou maličkost a často příliš kritizují práci učitelů i celé školy. Jde o rodiče „**snaživé**“, mající snahu komunikovat, účastnit se různých setkání a dávat najevo podporu škole i učitelům (in Rabušicová, 2004, s. 39).

Tato kapitola je zaměřena na interpretaci vztahů, na jejich vývoj, účastníky a konkrétní oblasti, které vztahy rodiny a školy utvářejí. Zde je však nutné si uvědomit, že každý aktér, který do této interakce vstupuje, je individuum, z čehož vyplývá, že není snadné zvolit cestu, která by vyhovovala všem zúčastněným. V tomto ohledu není nutné, aby zvolená strategie byla dokonalá, ale spíše akceptovatelná pro všechny strany.

2.3 Formy spolupráce

Tím, že rodina a škola svůj vliv na dítě spojují, vzniká mnoho forem vzájemné spolupráce. Učitelé a rodiče se mohou spolu kontaktovat ve zvlášť vymezené době, tedy jednotlivě anebo skupinově, kdy využívají např. den otevřených dveří, třídní schůzky apod. (srov. Prokop, 2001, s. 33).

Mezi individuální kontakt můžeme zařadit:

- **Telefonický kontakt**, kdy učitel informuje např. o určitém výkonu nebo o chování žáka. Tento způsob komunikace by neměl být použit v případě stížnosti nebo vážného napomenutí.
- **Dopis rodičům**, který informuje o všech důležitých otázkách týkajících se vyučování a tvorby obsahu školní práce.
- **Návštěvní den rodičů ve škole** je určen k oboustranné poradě a je koncipován individuálně. Termín je vyhlášen s velkým předstihem před vydáváním vysvědčení.
- **Třídní schůzka** je příležitostí obou zainteresovaných stran předat si zkušenosti, názory připomínky apod. Tyto schůzky však musí být dobře metodicky i obsahově připraveny.
- **Setkání učitelů a rodičů**, kteří společně plánují a připravují např. projektové vyučování, kde mohou rodiče v průběhu této akce sami aktivně pomoci, představují přínosnou alternativu spolupráce. Uvolněná atmosféra spojující rodiče, žáky a učitele se rozvíjí při společných akcích, kdy se všichni podílejí např. na hrách, brigádách, nebo při společných zážitcích na výletě, v divadle nebo na výstavách.

Myslím si, že možností ke spolupráci mezi rodiči a školou je velké množství. V předchozím odstavci jsem určitě neuvedla všechny varianty, které mnohou napomoci a podpořit dobré vztahy mezi učiteli a rodiči, jelikož je už na učitelích, a na jejich kreativitě, který způsob si vyberou, anebo spojí několik dohromady. A také na učitelích je, udělat první krok, kdy svým jednáním motivují rodiče k vytrvalé spolupráci, což je nelehký úkol.

2.3.1 Desatero pro spolupráci s rodinou

Profese učitele přináší ve spolupráci s rodinou nejen těžký úkol. Je na učiteli, aby první navázal s rodinou kontakt, zvolil strategii, určoval podmínky apod. V této nelehké situaci se může setkat s řadou faktorů, které jeho aktivity v rámci spolupráce mohou negativně ovlivnit. Učitel může získat negativní zkušenosti, není si jist, jak by se měl k rodičům žáků chovat, jak s nimi komunikovat. Jako východisko úspěšného jednání se mi jeví toto desatero programu „Začít spolu“ (srov. Krejčová, 2003, s. 150).

1. Respektovat úlohu rodičů.
2. Zachovávat důvěrnost.
3. Mluvit s rodinami o očekáváních, která vůči sobě máme.
4. Podporovat spolupráci s rodiči nabídkou více strategií k jejich zapojení.
5. Respektovat, že konkrétní způsob spolupráce si volí nakonec rodina sama.
6. Usilovat o zapojení celé rodiny.
7. Plánovat rodičovská setkání a konzultace v době, která rodině vyhovuje.
8. Zaměřovat se na silné stránky rodiny a poskytovat jí pozitivní zpětnou vazbu.
9. Spolupracovat s dalšími partnery školy.
10. Vědět, že všechno nejde hned.

Myslím si, že toto desatero, je dobrou pomůckou pro učitele, aby se s rodiči žáků stali partnery, kteří si jsou vzájemnou oporou. Učitel by si měl být vědom, že vzájemná interakce s rodiči je závislá na jeho výzvě. Před setkáním s rodiči by proto nejspíš nebylo od věci si toto desatero uvědomit. Právě detaily učitelova jednání mnohdy rodiče ovlivní, a mohou tak způsobit tak dysfunkční vztah.

2.4 Partnerství rodičů a škol

V kapitole věnované rolím rodičů jsem se dotknula role partnerské. Dnešním trendem v oblasti řízení a rozvoje škol je vytváření partnerských vztahů s rodiči žáků a tuto roli prosazovat.

K. Trnková, která se této problematice věnuje, předpokládá, že i v České republice, tak jako v zemích západní Evropy, bude postupně narůstat chápání rodičů jako rovnocenných partnerů, kteří mají svůj podíl nejen v oblasti výchovy, ale i v oblasti vzdělávání dětí. Zatím však v naší zemi dominuje zákaznický – klientský přístup (in Rabušicová, 2004, s. 52).

2.4.1 Podoba partnerství

Partnerstvím se rozumí vztah, který mezi lidmi a institucemi vzniká tehdy, když se obě strany vzájemně respektují, akceptují své přínosy a postavení a jsou ochotny diskutovat o tom, jak mohou ve vzájemné spolupráci či interakci dopomoci ke zdokonalení daného procesu. Budování partnerství mezi rodinou a školou je nesnadné. Pokud se na tuto problematiku podíváme s cílem pochopit zájmy rodičů a zájmy veřejné, zjistíme, že na jedné straně stojí osobní zájmy rodičů a na straně druhé zájmy státní, tedy veřejné. Podmínku pro budování partnerství je základní legislativní rámec, který zavazuje školy k poskytování vzdělávacích služeb na určitém stupni a současně umožňuje rodičům o podobě služeb debatovat a aktivními silami je i ovlivňovat (in Rabušicová, 2004, s. 52).

Partnerství mezi rodinou a školou je budováno zejména v zájmu péče o děti (jejich vzdělávání a výchovu) a zároveň jde oběma zúčastněným stranám o rozvoj školy jako instituce, čímž se zvyšuje kvalita vzdělávacích služeb poskytovaných žákům. Jak již jsem uvedla výše, partnerství předpokládá, že vztah bude ve své kvalitě splňovat symetričnost a reciprocitu. Bezmála automaticky se má za to, že rodiče uznávají učitele jako odborníky na výchovu a vzdělávání. Na druhé straně je ne zcela samozřejmé, že by také učitelé měli respektovat zkušenosti rodičů s výchovou jejich dětí a získat tak informace o dítěti, které by jim mohly dopomoci dítě pochopit a přizpůsobit se jeho potřebám (in Rabušicová, 2004, s. 53).

„Prvky vzájemnosti mezi rodinou a školou:

- Sdílení moci, odpovědnosti a vlastnictví – ne však rovným dílem.
- Vzájemnost začínající procesem vzájemného naslouchání, zahrnuje citlivý dialog a dávání a přijímání na obou stranách.
- Sdílení cílů založených na společných východiscích, která však také uznávají důležité rozdílnosti mezi partnery.
- Závazek nespolečným praktickým krokům, v nichž rodiče, žáci i učitelé směřují k nějakému cíli (in Rabušicová, 2004, s. 53).“

2.4.2 Instrumenty podporující budování partnerských vztahů

Autoři zabývající se problematikou partnerství mezi učiteli a rodiči mnohdy zastávají názor, který spíše toto partnerství považuje za ideál, nežli skutečnost. Návod, jak budovat partnerské vztahy předkládá K. Trnková.

- Informování - rodiče mají mít informace o tom, jak se dítěti daří ve školních vztazích, v učení, jaké má škola vzdělávací prostředky atd.
- Vysvětlení - rodiče by měli dostat zprávy s vysvětlením toho, co se ve škole děje, jakými metodami jsou jejich děti vyučovány a proč.
- Pozorování - rodiče by měli mít příležitost nahlédnout do skutečného života školy nejen při zvláštních příležitostech, ale také během vyučování.
- Participace - poskytnout rodičům možnost skutečně pomoci učiteli – např. formou asistence při výuce, výpomoci při akcích mimo školu, přípravu výukových materiálů atd.
- Rozhodování - rodiče by měli s rostoucí orientací ve vnitřním životě školy dostat možnost zapojit se do procesu rozhodování o škole, jejím kurikulu a rozvoji (in Rabušicová, 2004, s. 53-54).

Zde je možné upozorovat, že záleží spíše na škole, jak budování partnerství uchopí. Neměl by však rovnocenný vztah vznikat za přispění obou stran? A pokud se snahy stanou

oboustranné, jak moc ovlivní partnerský vztah fakt, že je škola v této činnosti více dominantní? Dle mého názoru, by každá ze zúčastněných stran měla mít přibližně stejný podíl na společném cíli, v tomto případě partnerství.

2.4.3 Formy partnerství

K. Trnková diferencuje partnerství na dva druhy, které mohou vznikat jednak na úrovni výchovné, jednak na úrovni sociální. Obě tyto varianty mají svůj přínos při utváření vztahů mezi školou a rodinou (in Rabušicová, 2004, s. 53).

2.4.3.1 Partnerství výchovné

V tomto případě je podstatou péče o děti, jejich výchova a vzdělávání. Z tohoto hlediska většina učitelů pokládá rodiče svých žáků za nejdůležitější osoby v jejich životě již od narození. Jelikož se učitelé setkávají s dětmi až v pozdějším věku, oceňují veškeré informace, které jim rodiče o dětech poskytnou. Po určité době postupně učitelé zkušenosti rozšíří a naopak sdělují informace o dítěti jeho rodičům. Mají-li mít základní školy dostatek žáků i kvalitní vzdělávací program, musí využít všech možných zdrojů pro zkvalitnění vlastní práce. Rodiče představují nejbližší a nejspecifičtější zdroj, proto se očekává, že první kroky pro uskutečnění jakýchkoli vztahů podnikne škola. Jako smysluplné kroky, které může škola podniknout, jsou považovány aktivity, které umožní rodičům žáků nahlédnout a zapojit se do života uvnitř školy, popř. mít svůj podíl na tvorbě tohoto života (in Rabušicová, 2004, s. 54-55).

V první řadě se jedná o aktivity, při nichž děti předvádějí, co se naučily, čeho dosáhly. Tyto aktivity je možno označit jako **prezentační**. Akce v sobě nesou obvykle prvky zábavy nebo soutěže (koncerty, divadelní představení, výstavy, jarmarky, společná shromáždění, sportovní dny, či různé olympiády). Rodiče jsou zváni jako hosté a jejich vztah k tomuto druhu akcí je velmi pozitivní. V uvolněné atmosféře je dána učitelům možnost chválit děti za předvedené výkony, seznámit se s jejich rodiči a vyměnit si s nimi informace o dítěti. V některých případech jsou rodiče zapojeni do organizačních záležitostí (např. pomoc s občerstvením, pořadatelským...), neboť učitelé mají obvykle mnoho další práce (in Rabušicová, 2004, s. 55).

Tato varianta možné spolupráce se jeví jako nejrealističtější. Jak lépe navázat kontakt s rodiči, než v uvolněné atmosféře? Jejich účast je zde podněcována velmi silnými faktory. Jednak se domnívám, že rodiče nejvíce zajímají úspěchy jejich dětí a svým způsobem jsou pyšní, pokud jejich úspěchy zaznamenají i ostatní, např. při veřejném vystoupení. Zajisté se spíše zúčastní aktivit, kde jsou děti hodnoceny kladně a kde nemusí řešit jejich eventuální neúspěchy. A jaký význam v jejich přístupu hraje dobrovolnost těchto akcí, a tudíž potenciální neúčast nepředstavuje možné „nepříjemnosti“?

V druhé řadě se jedná o akce **společenské**, které se uskutečňují jednak za přítomnosti dětí, ale i bez nich. Zde již zpravidla nejde o prezentaci dětí, ale smyslem je bližší seznámení a společný čas, který rodiče a učitelé stráví spolu. Rodiče mají možnost zapojit se do těchto akcí stejným dílem jako v případě prezentačních akcí, ale s tím rozdílem, že se mohou stát i hlavními organizátory podobných akcí. Mohou např. zorganizovat školní ples, jarmark apod. (in Rabušicová, 2004, s. 55).

Výše uvedené spektrum akcí vyžaduje spolupráci obou subjektů. Četnost jejich realizace je závislá na zdrojích (finančních, časových, lidských), které mají k dispozici, a na prioritách dané školy (in Rabušicová, 2004, s. 55).

Zde bych ráda poukázala na situaci, kdy se partneři mohou k sobě více přiblížit a vyměnit si role. Rodiče mohou být dominantními pořadateli, tedy nemusí se podřizovat školní instituci. To zajisté také napomůže vztahu mezi školou a rodinou. Nepovšimnuta by tu ovšem neměla zůstat ani práce učitelů, kteří zde mohou prokázat, že jejich zaměstnání není limitováno pouze zvoněním, ale že jejich aktivity sahají i za hranice školního pozemku.

Za zmínku zde stojí předložené výsledky K. Trnkové z dotazníkového šetření, kdy respondenty byli zástupci škol a rodiče. Předmětem byla frekvence pořádání akcí prezentujících práci žáků a školy a společenských akcí na českých školách. Z uvedených výsledků je zřejmé, že české školy pořádají podobné akce poměrně často. Velmi kladným výsledkem pro školy může být také ocenění škol rodiči. Ti si mohou na těchto akcích spíše uvědomit, že práce učitelů a jejich angažovanost je v některých případech obdivuhodná. To vše s sebou přináší další důvod, proč si rodiče mohou práce učitelů vážit a proč brát jejich názory na vzdělávání a výchovu vážně (in Rabušicová, 2004, s. 56).

Účast rodičů ve výuce a školních akcích

Velkým přínosem je, pokud rodiče projeví zájem a mohou stát součástí ve vyučovacím procesu svého dítěte. Na druhé straně učitelé mají často obavy z návštěv rodičů v hodinách. Musí se řídit řadou předpisů, administrativních omezení, předepsaným kurikulem, kontroluje je ředitel školy, inspekce a rodiče tak považují za kritiky a další kontrolu své práce. Zde jako nutnost považují potlačení těchto předsudků a ztotožnění se s novým přístupem. Je třeba ukázat učitelům nový pohled na rodiče a to jako na partnery, kteří mohou být velkým zdrojem pomoci (in Rabušicová, 2004, s. 56-57).

Častou formou asistence ze strany rodičů je doprovod na exkurzích, výletech či kulturních akcích. V tomto případě není prioritou určitá kvalifikace rodičů, ale jejich volný čas, který jsou ochotni věnovat akcím. Jako nekonfliktní a kompetence nenarušující jsou brány ty akce, kdy nastane skutečná spolupráce založená na domluvě s učitelem o obsahu, rozsahu, rozdělení kompetencí, rolí atd. Zde se může změnit rodičovská role, kdy již sami rodiče hrají aktivní úlohu (in Rabušicová, 2004, s. 57).

Jako komplikovanější je brána asistence rodičů přímo ve třídě. Příčin, proč se naše školy asistenci příliš nevěnují, může být mnoho. Mezi nejvýznamnější faktory patří např. pocit „nabourávání“ hodin, čas navíc pro jednání s rodiči, obava z ohrožení sociálního a profesionálního statutu, nervozita z přítomnosti rodiče, obavy z neodborného hodnocení apod. Ovšem ani rodiče k této spolupráci nepřístupují vždy s jistotou. Někteří se obávají, že nemají dostatek potřebných dovedností, nebo si stěžují na přístup učitelů, kteří mohou při spolupráci používat odborné výrazy, aniž by si uvědomili, že tím stěžují pomáhající straně orientaci v nové situaci (in Rabušicová, 2004, s. 57-58).

Tento druh spolupráce je pro obě strany v rámci partnerství o něco složitější. Rodiče i učitelé mohou vznést v tomto případě několik námitek, které se vztahují hlavně k asistenci přímo ve třídě (viz výše). Dále žáci mohou tento netradiční jev vyhodnotit tak, že nejde o výuku. Avšak pokud na tomto poli dojde na obou stranách k partnerství a návštěva rodičů se stane něčím běžným a ne výjimkou, můžeme očekávat vzájemné porozumění. Učitelé nebudou brát výuku jako stereotyp, rodiče porozumí práci školy a v neposlední řadě i žáci pochopí, že škola není pouze budova, která každé ráno za nimi zavře dveře a izoluje je tak od vnějšího světa.

2.4.3.2 Partnerství sociální

Základem tohoto vztahu mezi rodiči a školou je pomoc v rozvoji školy jako instituce, čímž se docílí toho, že služby poskytované žákům jsou kvalitnější. Zde mohou rodiče svým přičiněním ovlivnit kvalitu, podobu a podmínky vzdělávání jejich dětí.

Příležitosti k budování partnerství na sociální úrovni

Mezi tyto aktivity můžeme zařadit účasti rodičů na kontrole škol a jejich participace v občanských sdruženích, spolecích či různých komisích podporujících činnost školy. Na této úrovni není vždy přítomna forma vztahu partnerská, ale mohou zde působit prvky klientského, anebo občanského přístupu (in Rabušicová, 2004, s. 58).

Participace na kontrole a řízení škol

Rady škol jsou nejrozšířenějšími orgány, kde se mohou rodiče podílet na podpoře a řízení školy. Ve škole se zakládá pouze jedna rada školy a zřizuje ji zřizovatel školy. Rada školy má šest až patnáct členů a rodiče v nich zasedají obvykle ve stejném poměru jako zástupci školy (ředitel však není členem) a obce. Členové jsou voleni, popřípadě jmenováni na funkční období dvou let. Činnost rady je většinou zaměřena na kontrolu hospodaření škol, jejich investic a příjmů, řeší vztahy mezi školou, komunitou a jejími členy, zpravidla však nezasahují do pedagogického procesu. Zřizování rady škol je založeno na dobrovolnosti, kdy záleží na daných školách a obcích, a podléhá zákonu č. 564/1990 SB., §17a-17h (in Rabušicová, 2004, s. 58-59).

Participace v občanských sdruženích podporujících činnost školy

Při školách mohou být zakládána sdružení, která se svým působením mohou být prospěšná různým aktérům. V české republice jsou nečastější tzv. rodičovská sdružení, kdy od roku 1989 již jejich existence není povinná. Za zmínku stojí výzkumné zjištění z roku 2003, v němž se ukázalo, že ve vzorku 571 škol existuje 67% škol, kde tato sdružení stále fungují (in Rabušicová, 2004, s. 59-60).

K. Trnková zařazuje do této formy spolupráce na sociální úrovni tzv. **fundraising**, který sehrává svou roli na půdě různých školních nadačních fondů. Zde se jedná o rodiče experty, kteří svými zkušenostmi mohou napomoci škole získat vnější finanční zdroje (in Rabušicová, 2004, s. 62-63).

Tato varianta je velmi nelehká, ale značně přínosná. Rodiče zde mohou pomoci škole orientovat se a řešit různé možnosti, jak rozvíjet školu. Učitelé s touto činností nemají mnoho zkušeností a může to pro ně být úkol i značně časově náročný. Aktivita rodičů se v tomto případě snižuje v souvislosti s tím, že se nejedná přímo o jejich dítě. Ale pokud si uvědomí, že např. moderní učebna jednou ovlivní i jejich dítě, bude tato pomoc pro školu velmi cenná.

2.4.4 Problémy spojené s partnerstvím

Budování partnerských vztahů mezi rodiči a školou s sebou nese určitá rizika a limity, které tvoří bariery narušující tento vztah. Některé vlivy se v našich školách vyskytují často a některé existují především v zahraničí (in Rabušicová, 2004, s. 65).

Rozvoj partnerství je velmi náročný jednak díky tomu, že škola a veřejnost jsou rozděleny na dva tábory a mohou se jeden na druhého dívat podezřívavými očima. Zároveň i nedostatek zkušeností s budováním tohoto vztahu vidím jako problém, jelikož rodiče a školy nemají kde čerpat inspiraci a motivaci k vzájemnému jednání v duchu partnerském.

K. Trnková uvádí následující limity a rizika partnerství:

- Nedostatek času na straně rodičů

V dnešní době mají zaměstnaní rodiče problém uvolnit se ze zaměstnání a zúčastnit se nějaké školní akce. Tento problém řešil americký projekt „Applseed“, jehož snahou byla podpora rodičů k dobrovolné práci pro školu. V rámci tohoto projektu rodiče se školou podepsali smlouvu, ve které se zavazovali, že budou pro školu dobrovolně pracovat nejméně pět hodin za pololetí jako tutoři nebo lektori extrakurikulárních aktivit. Zaměstnavatelé těchto rodičů pak měli každému ze zúčastněných na tomto projektu dát deset placených hodin za rok, aby mohli pracovat ve škole (in Rabušicová, 2004, s. 65-66).

- Riziko exklusivity

Jako nežádoucí je považován fakt, kdy nejaktivnější rodiče mají na některých školách snadnější přístup k učitelům a někdy i k informacím, které jsou tzv. ze zákulisí. Tento jev může pasivní rodiče odrazovat a vytvářet u nich domněnku, že děti aktivních rodičů z jejich angažovanosti profitují. Toto riziko

vzniká často i ze sociálních důvodů, kdy příslušníci nižších středních a nižších vrstev nedisponují obvykle potřebnými sociálními dovednostmi a mají problém vstoupit do rovnocenného vztahu. Mohou mít ke škole nedůvěru, vycházet z vlastních špatných zkušeností s touto institucí apod. (in Rabušicová, 2004, s. 66).

- Genderové rozdíly

Častěji se pomocníky školy stávají ženy, nežli muži. Matky častěji pomáhají dětem s jejich domácí přípravou do školy, častěji chodí na rodičovské schůzky, besídky, konzultace apod. Převaha ženského pohlaví může muže odrazovat od výraznější a pravidelnější participace. Pokud však dojde k řešení nějaké konfliktní situace mezi rodinou a školou, v první řadě se aktivně zapojují otcové (in Rabušicová, 2004, s. 66-67).

I. Moravcová-Smetáčková udává, že tuto strategii učitelé považují obvykle za nepříjemnou situaci, neboť úmyslem tohoto jednání je inhibovat profesionalitu vyučujících a autoritu instituce, kterou zastupují (Moravcová-Smetáčková, 2004, s. 407).

- Menší participace rodičů na vyšším stupni škol

Participace rodičů na životě školy a učení dětí klesá s tím, jak děti postupují do vyšších ročníků. Malé děti si osvojují úplné základy vzdělání a rodiče si přejí, aby jejich děti hned na začátku uspěly a měly školu rády. V dalším období se podpora rodičů může odvíjet např. od jejich vzdělání (in Rabušicová, 2004, s. 67).

- Pracovní zatížení učitelů

Jako zatěžující mohou hodnotit učitelé budování partnerství s rodiči žáků, pokud není tato aktivita součástí kultury školy, ale je brána jako reforma, nový požadavek. V tomto případě se mohou stávající vztahy, které mohou být na dobré úrovni, spíše změnit k horšímu (in Rabušicová, 2004, s. 67).

- Nedostatečná připravenost učitelů na práci s rodiči

V průběhu vysokoškolského studia jsou učitelé připravováni hlavně na komunikaci a práci se žáky. Na pravidelnou spolupráci s rodiči jsou připravováni

nepatrně, tudíž mají pocit, že nemají k této interakci dostatečné kompetence (in Rabušicová, 2004, s. 67).

- Tradice

V povědomí naší populace, stále ještě přetrvávají představy o škole jako o uzavřené instituci, ve které jsou profesionálové (učitelé), kteří vzdělávají děti a vědí, jak to dělat. Z toho vyplývá, že nemají potřebu s nikým o své práci diskutovat anebo se radit. Navíc významná část rodičů se nezajímá o to, co se ve škole děje, neboť jejich zapojení by kladlo značné nároky např. na čas. Výsledky výzkumných šetření, které proběhly na českých školách, ukázaly, že rodiče se zapojují do života školy především svou účastí na prezentačních a společenských akcích školy. Tyto aktivity, které příliš nezasahují učitelům ani ředitelům do jejich hlavní pracovní činnosti, pořádá většina škol (in Rabušicová, 2004, s. 68).

Zajímavý pohled spojený s partnerstvím přináší i M. Lauermann, který identifikoval čtyři společné problémy:

- Zákon dvou kultur

Ředitelé škol mohou podceňovat spolupráci s rodiči zvláště tehdy, pokud zastávají názor, že rodiče nerozumí jak požadavkům a nárokům na vzdělávání, tak ani nepřináší škole žádná pozitiva. Rodiče nabízejí spolupráci, která nenaplnuje očekávání ani reálné potřeby v této oblasti. Svou roli zde hraje i určitý despekt, se kterým může být na rodiče pohlíženo v rámci jejich seznamování se s možnostmi, které se pro spolupráci v životě školy nabízejí (srov. Lauermann, 2003, s. 3).

- Nedostatek zpětné vazby

Zde je jádrem nedostatečná komunikace mezi školou a rodinou a následně zbytečné aktivity, vynaložená energie, kdy skutečná změna či úsilí jsou předem odsouzeny k neúspěchu. Příčina je zde spatřována ve špatné funkci, popř. neexistenci komunikačních kanálů (srov. Lauermann, 2003, s. 3).

- Příliš málo pravomocí

Pokud se škola rozhodne otevřít se svému okolí a zapojit se do budování partnerství a spolupráce, nemusí dosáhnout žádné změny. Aktéry v těchto procesech jsou často mladí učitelé, popř. rodiče, kteří sice mají přehled o tom, co by bylo možné realizovat, chybí jim však pravomoci, aby byli schopni navrhovaná řešení prosadit. Navíc mohou pracovat pod ředitelem, který nedostatečně vnímá skutečné potřeby školy. V této situaci se může stát, že se zpomalí rozhodovací procesy a konečný výsledek nebude odpovídat investovanému času, energii ani prostředkům (srov. Lauermann, 2003, s. 3).

- Odpovědnost ředitelů škol

Dokud ředitelé škol nebudou muset odpovídat na požadavky rodičů a společně s nimi plánovat a konzultovat většinu důležitých opatření, nebude dosaženo změn vedoucích ke spolupráci mezi školou a veřejností. Management není dostatečně motivovaný k tomu, aby věnoval pozornost tomu, jak jsou uspořádány vazby na rodiče a jak se daří vzájemné spolupráci. Někteří ředitelé mají na starosti důležitější věci, jiní chodí na schůzky s rodiči nepřipraveni a další zase mají z rodičů a jejich přítomnosti ve škole strach a obavy. Určují uspořádání vztahů s rodiči, avšak sami mnohdy necítí potřebu se vytvořenými pravidly řídit (srov. Lauermann, 2003, s. 3).

Tento pohled nám ukázal, kolik možných problémů může ovlivnit partnerství mezi školou a rodinou. Je jich mnoho a jistě není možné všechny najednou odstranit. Myslím si, že některé budou vztah ovlivňovat stále. Kde tedy začít? Domnívám se, že první krok je na zástupcích škol, kteří by měli nést zodpovědnost za zapojení rodičů do života školy. V tomto případě by však i ředitelé měli pro spolupráci stanovovat pravidla a mít možnost tyto vztahy uspořádat.

2.5 Komunikace mezi školou a rodinou

Žákům nejvíce prospívá, pokud komunikace mezi školou a rodinou probíhá obousměrně. Kontakt rodičů s učitelem se často uskutečňuje ve sklíčené atmosféře, kterou může způsobovat úzkost a obavy obou zúčastněných stran. Když jdou rodiče na schůzku, často se vynoří vzpomínky na vlastní chvíle prožité ve škole, proto se může rodič snažit zkrátit tuto dobu na minimum. Rozhovory mezi rodiči a učiteli jsou důležité, aby byly odstraněny předsudky mezi nimi a obě strany si tak mohly lépe rozumět. Důležité je, aby se rodiče a učitelé vzájemně informovali o učebních návycích žáků, jejich postojích ke škole, o školních výsledcích a sociálních vztazích ve škole. Učitel vytváří podmínky pro vzájemnou komunikaci, stanovuje formy styku a jistým způsobem určuje možnosti rodičů.

2.5.1 Komunikační platformy

Komunikaci pokládáme za proces předávání informací mezi dvěma či více lidmi. Základ vztahu mezi školou a rodinou tvoří fungující komunikace. K uskutečňování reálných komunikačních výměn slouží komunikační platformy, které představují ustálené aktivity školy, jejichž cílem je usnadňovat komunikaci (in Rabušicová a kol., 2004, s. 71).

K. Šed'ová a V. Čiháček uskutečnili výzkumné šetření, v němž oslovili ředitele škol a předložili jim seznam komunikačních platforem. Ředitelé těchto škol byli vyzváni, aby uvedli, jaká je jejich frekvence konání jednotlivých činností v posledních dvou letech. Volili frekvenci takto: pravidelně (hodnota 1), občas (hodnota 2) nebo vůbec ne (hodnota 3).

V tabulce jsou výsledky získané z provedeného výzkumu na základních školách. Tyto výsledky jsou uvedeny v průměrných hodnotách.

Platforma	průměr
Třídní schůzky	1,0
Připravenost vedení školy poskytnout rodičům informaci na požádání kdykoli	1,0
Informace podávané na začátku školního roku	1,1
Záznamy v žákovských knížkách	1,1
Pracovní sešity dítěte a ukázky jeho práce	1,3
Konzultační hodiny učitelů	1,4
Nástěnky pro rodiče u vchodu do školy	1,4
Časopisy, bulletiny, informační letáčky, občasníky	1,8
Dny otevřených dveří	1,8
Písemná zpráva o dítěti s hodnocením jeho výsledků, snahy, chování	1,8
Konzultační hodiny vedení školy	1,9
Možnost přítomnosti rodičů při vyučování	1,9
Ankety pro rodiče zjišťující jejich názory na chod školy	2,3
Videonahrávka seznamující s chodem školy	2,6
Videozáznam dítěte při práci ve vyučování	2,8
Videozáznam průběhu vyučovacího dne v konkrétní třídě	2,9

Tab. 1 *Komunikační platformy*

V tabulce se objevují dvě platformy, které se uskutečňují na všech školách zahrnutých do výzkumu. Jde o třídní schůzky a o připravenost vedení školy poskytnout rodičům informaci na požádání kdykoli. Jako spíše pravidelné lze označit spíše komunikační platformy s hodnotami mezi 1,1-1,4 a jedná se o podávání informací na začátku roku, používání žákovských knížek, konzultační hodiny učitelů a ukázky práce dítěte. Občasné platformy se zastupují hodnoty s průměrem 1,8-1,9. Poslední skupinou jsou platformy nerealizované, jejichž aplikace je na školách výjimečná (in Rabušicová, 2004, s. 72).

2.5.2 Formy komunikace

Jak již jsem se zmínila výše, na učitelích je, aby iniciovali komunikaci s rodiči. Jako vhodné pro oboustrannou výměnu informací je možné využít následující formy.

- Setkání rodič - učitel - žák

Toto setkání lze označit také jako poradou. Je vhodné, aby realizaci této formy komunikace předcházela přípravná fáze, ve které si učitel připraví seznam témat, které poskytne rodičům předem s tím, aby měli možnost se na toto setkání také připravit. Pokud je cílem mluvit i o pokroku dítěte a jeho budoucnosti, je přínosem, jestliže je dítě do diskuze zapojeno (srov. International Academy of Education, 2005, s. 108).

- Žakovská knížka, vysvědčení

Žakovská knížka primárně slouží učitelům, aby podali rodičům informace o prospěchu dítěte ve škole. Pro oboustrannou komunikaci by se mohl stát i tento prostředek tím, že by mohli o rodiče informovat v oddíle pro ně určeném o projevech dítěte souvisejících se školou, nebo vyjádřit své názory, obavy, přání či žádosti o setkání s učitelem. Jako vhodná alternativa může být použit i deník úkolů (srov. International Academy of Education, 2005, s. 108).

- Školní časopis

Opět i tímto způsobem lze posílit oboustrannou komunikaci, kdy autory článků se nestávají pouze žáci či učitelé, ale i rodiče, kteří se mohou podělit o své zkušenosti, co se jim osvědčilo při pomoci dětem do školy, mohou dát ostatním rodičům tip např. na návštěvu kulturního objektu nebo na jinou zajímavou činnost přispívající ke vzdělávání apod. Rodičům jsou zde poskytovány informace např. o aktuálním dění a akcích, které již proběhly nebo se teprve budou konat (srov. International Academy of Education, 2005, s. 108).

- Obrázky, s textem předtištěné kartičky

Touto pomůckou mohou učitelé vyjadřovat dětem uznání a pochvalu nebo napomenutí za určité výkony nebo způsoby chování. Tyto kartičky je možno dát i

rodičům, kteří budou mít možnost zhodnotit práci učitele (srov. International Academy of Education, 2005, s. 109).

- Nástěnka pro rodiče

Zvláštní nástěnku určenou rodičům je vhodné umístit u hlavního vchodu do školy. Rodiče zde najdou důležité informace o dění ve škole, kalendář významných událostí v životě školy, termíny v nichž se mohou v případě potřeby setkat s učiteli, náměty na to, jak pomáhat dětem s učením, instrukce k dobrovolným akcím, poděkování rodičům za jejich pomoc apod. Nástěnku je vhodné často aktualizovat, doplňovat dětskými výrobky nebo fotografiemi ze společných akcí, aby přilákala pozornost rodičů (srov. International Academy of Education, 2005, s. 109).

- Pravidelné konzultační hodiny

Pro neplánované schůzky s rodiči slouží i čas, který je vymezen. Tím mají rodiče jistotu, že v té době jim bude učitel k dispozici (srov. International Academy of Education, 2005, s. 109).

- Třídní schůzky

Tato forma představuje akci, kterou má mnoho rodičů v povědomí jako povinnost, kdy nepřítomnost na této schůzce je hodnocena jako nezájem o školu a vzdělávání dětí. Četnost těchto setkání je ovlivňována uzavíráním klasifikací a konají se tedy obvykle 4krát ročně. Tyto schůzky jsou charakteristické tím, že rodiče jsou zde seznamováni zejména s klasifikací svých dětí (srov. International Academy of Education, 2005, s. 109).

Další kontakt s děním ve třídě může být zprostředkován také každotýdenním **informačním dopisem** určeným rodičům, kde jsou např. uvedena témata právě probíraná ve škole, plán společných činností pro rodiče a děti atd. Vhodným informačním zdrojem jsou i **internetové stránky** školního zařízení, které dnes patří mezi nejdostupnější a nejfrekventovanější.

Inspirativní ukázky efektivní obousměrné komunikace mezi školou a rodinou je možno spatřit i v různých programech, např. ve vzdělávacím programu *Začít spolu*. Ten upřednostňuje individualizovaný přístup nejen k dětem, ale také k jejich rodinám.

Osobní a neformální setkávání rodičů a učitelů, kdy je zajištěné i soukromí, se mi jeví jako nejvhodnější forma spolupráce a komunikace. Obě strany jsou schopny navázat kvalitní kontakt, poskytnout si navzájem informace a vzájemně si tak pomoci porozumět dítěti. Oproti tomu je atmosféra třídních schůzek příliš oficiální a neosobní a u mnohých rodičů tento fakt způsobuje komunikační bariéru. Nechtějí se např. veřejně vyjadřovat k chování a školní úspěšnosti svého dítěte. Ovšem pravdou je, že někteří rodiče i učitelé třídní schůzky upřednostňují a považují tento kontakt za dostatečný. Je možné, že je v tomto postoj ovlivnila tradice a názor, že škola funguje dobře i bez rodičů?

2.6 Vzájemná očekávání rodiny a školy

Na počátku každé spolupráce stojí určitá očekávání, která se buď vyplní, nebo naopak. To, zda jsou očekávání uspokojena, velmi ovlivňuje následné vnímání spolupracujících stran. Vzájemné vztahy se zlepšují přímo úměrně s tím, jak se aktéři blíže poznávají, zvykají si na sebe, vědí, co od sebe navzájem mohou očekávat, ale také to co, je očekáváno od nich samotných (srov. Kuchařová, 07/08, s. 11).

J. Průcha, zabývající se také touto problematikou, analyzoval vzájemná očekávání a utvořil tak dva teoretické celky, které vystihují potřeby a očekávání obou stran jednotlivě. Pro nalezení východiska bral v potaz jednak vzájemnou percepci a jednak vzájemná očekávání (srov. Průcha, 2002, s. 412-415).

Očekávání rodičů vztahující se ke škole a k učitelům:

- chci poradit, co mám dělat, když s dítětem není něco v pořádku
- chci, aby učitel měl mé dítě rád
- učitel má dítě naučit vše bez domácích úkolů, bez problémů
- učitel má vyřešit problémy ze školy ve škole
- učitel má zprávy o dítěti podávat soukromě a taktně

- učitel má být spravedlivý ke všem
- ať škola neobtěžuje a nezatěžuje rodiče
- očekávám, že učitel naučí ve škole a nemám to zastávat doma, atd.

Očekávání učitelů vztahující se k rodičům:

- ochota řešit společné problémy
- vytváření pozitivního rodinného prostředí
- péče o práci svých dětí a jejich kontrola
- zajištění toho, aby děti nosily do školy pomůcky
- zájem o děti a jejich volný čas
- zájem o setkávání s učitelem
- plnění požadavků učitele, atd.

P. Kuchařová v Učitelských listech zabírá tuto problematiku z jiného úhlu pohledu. Jednak rodiče vyžadují **profesionalitu a objektivitu učitele** s ohledem na to, že dítě tráví ve škole poměrně velkou část dne ve škole, a proto by měl pedagog vytvořit a poskytnout takové prostředí, kde se dítě bude cítit v bezpečí a spokojené, a zároveň přistupovat ke každému žákovi individuálně a podporovat jeho osobnost. Velký úkol sehrává komunikace, kterou rodiče oceňují. **Důležité očekávání tedy je ochota učitele komunikovat.** Z toho vyplývá, že rodiče si učitele více cení a více mu důvěřují tehdy, pokud s nimi komunikuje, nevylučuje je ze studijního procesu a hlavně se cítí jako rovnocenní partneři se společným cílem vzdělat dítě (srov. Kuchařová, 07/08, s. 11).

Druhá strana naopak očekává, že rodiče budou respektovat dění ve škole a dají učiteli svou podporu, a také budou pomáhat dítěti se školní prací a s učením. Měli by se tedy zaměřit na **podporu zájmu dítěte o učení a poznávání nových věcí**, s čímž je úzce spjato domácí prostředí každého žáka. Dále by rodiče měli uznat legitimitu a autoritu, metody, postupy a požadavky učitele. Tento postoj je charakteristický očekáváním, že rodiče **uznají učitele jako odborníka na vzdělávání, který ví, co a proč dělá** (srov. Kuchařová, 07/08, s. 11).

Jako velice důležitou součástí očekávání jsou základy, na kterých se musí stavět. Kořeny pro spolupráci a jednání zde spatřuji v neustálém vzájemném respektu a orientaci na současnost a budoucnost. To je ovšem nelehké, protože obě strany mohou mít na této cestě negativní předchozí zkušenosti. Co ovšem může napomoci je čas, kdy si učitel a rodiče své hranice a očekávání upřesní. Kdy jsou obě strany nejvíce motivované k tomu něco budovat? Myslím si, že na začátku, kdy dítě usedne poprvé do školní lavice a tím spojí rodiče a školu dohromady, a dojde tak k prvním interakcím. Zde na začátku si obě strany utváří své první dojmy, které vztah ovlivňují po celou dobu jeho trvání.

2.7 Vstup dítěte do školy

Podle S. Štecha je vstup do školy velkou událostí jak pro dítě, tak pro jeho rodinu. Představuje nástup druhé socializace. Dítě se ocitá v novém světě, který je spojen s povinnou školní docházkou. Setkává se s významnou osobou, učitelem, který mu pomáhá nejen zvládnout jeho hlavní činnost – učit se, ale i žít v novém prostředí, rozvíjet jeho schopnosti a saturovat potřeby. S tím souvisí určitý tlak, kterému je dítě vystavováno ze strany učitele, jenž má dítě naučit novému životnímu rytmu, novému chování, napomoci otevřít se a rozšířit tak sociální vztahy. Dítěti je připsána nová role, role žáka. Pro toto období jsou děti připravovány v mateřských školách, ale i rodiči (in Pupala, 2001, s. 70-73). Na rodičích však je, jaké postupy a strategie zvolí při realizaci přípravy dětí na školu. Mají k dispozici brožurky, které se věnují problematice nástupu dítěte do školy, televizní programy, internetové stránky apod., které jim mohou být nápomocné se v této oblasti vzdělávat. Těmito aktivitami si rodiče vytvářejí i postoje ke škole. V období, kdy dítě vstoupí do školy, reagují rodiče na tlaky a nároky, kterým jsou vystavovány jejich děti. Na počátku školní docházky mají snahu respektovat očekávání a požadavky školy a třídního učitele, a tak pomoci dítěti s jeho adaptací. Ale i rodiče mají svá očekávání a požadavky, a pokud se dostanou do rozporu s realitou, mohou vyvstat problémy. Tyto problémy mohou vyplývat z faktu, že na děti a rodiče jsou kladeny nároky v oblasti přípravy do školy. Příprava by měla být pravidelná a jedná se např. o vypracování úkolů, četbu, počítání, přípravu pomůcek do školy apod. V tuto chvíli je pro rodiče reflexí hodnocení práce, kterou s dítětem odvedli. Pokud však dítě nepodává výkony, které jsou od něj očekávány, tlak na rodinu se může zvyšovat.

Zde je patrné, že nejen děti, ale i rodiče by měli být připravováni na školní docházku. Protože i rodičům je v tuto dobu připisována nová role, role rodiče školáka. Rodiče se mohou v této oblasti vzdělávat sami, nebo pod vedením profesionálů, kteří se v této problematice orientují. Podle M. Pola by mělo být učení rodičů související s pedagogickými aktivitami realizováno obdobným způsobem jako vzdělávání učitelů. V České republice i v zahraničí jsou však tyto aktivity podnikány zřídka (srov. Pol, 2005, s. 78).

2.8 Projekt nanečisto

Nejvýznamnějším cílem projektu je vytvoření dobré komunikace a vzájemné spolupráce mezi školou a rodinou. Tento projekt je možno označit jako prevenci sociálně patologických jevů. V průběhu je působeno na rodiče, kteří jsou v tuto dobu nejvíce motivováni, a to nástupem jejich dětí do první třídy. Výsledným produktem projektu je komunikace, která je založena na vzájemném respektu a úctě, tedy na bázi partnerského vztahu. Tento projekt využívá metody čtením a psaním ke kritickému myšlení (RWCT).

Pokud jsou škola a rodina připraveny hovořit otevřeně, s respektem a důvěrou k druhé straně, bez obviňování, vyčítání a vyhrožování, a také jsou schopny naslouchat a akceptovat stanoviska druhé strany, snáze pak hledají řešení možných problémů, dochází ke kooperaci. Pravděpodobně se tak včas eliminují výchovné a výukové problémy. Projekt je určen pro rodiče, kteří se ocitají v období, kdy mají o školu největší zájem, v období nástupu dítěte do 1. třídy a v jejím průběhu.

Účast na projektu je dobrovolná, záleží tedy pouze na rodičích, zda se zúčastní. Informace rodiče získají v mateřských školách, anebo jsou informováni při zápisu do první třídy. Tento projekt také neklade na rodiče žádné finanční nároky.

Jako dílčí cíl je možno označit zvýšení aktivity rodičů. Tito rodiče by po absolvování projektu měli být přístupní otevřené komunikaci a spolupráci s pedagogy, být připraveni vyjadřovat se k výuce a chodu školy a také být ochotni pomoci při organizaci školních a třídních akcí. Dále rodiče lépe poznají vlastní dítě. Zorientují se v jeho temperamentu, osobnostním zaměření, školní připravenosti a předpokladech pro zvládání školních požadavků. Naučí se novým komunikačním dovednostem, které využijí k povzbuzování vnitřní motivace dítěte, ke zvýšení jeho samostatnosti a zodpovědnosti. Také dostávají možnost vyzkoušet si domácí přípravu a zjistit, co jim a dítěti v této činnosti nejvíce

vyhovuje. Důležité je i navázání vzájemné komunikace a důvěra k budoucímu učiteli dítěte, kterou by rodiče měli získat v průběhu projektu.

Dětem projekt přináší možnost adaptovat se na školu ve vhodné situaci, která není naplněná tlakem např. na jejich výkon, kdy se cítí v bezpečí. Seznamují se s budoucím třídním učitelem, spolužáky a školním prostředím. Část projektu je zaměřena i na školní připravenost v souvislosti se zralostí jednotlivých funkcí důležitých pro správný nácvik prvotního čtení, psaní a počítání.

Učitelé se seznámí se stupněm připravenosti a různými specifiky budoucích prvňáčků. Naučí se novým způsobům komunikace a hodnocení. Podstatný je i kontakt s rodiči a obeznámení se s rodinným prostředím nastávajících žáků.

2.7.1 Struktura projektu

Projekt představuje jakousi „přípravku“, kdy rodiče (i další rodinní příslušníci) navštěvují školu ještě před nástupem dítěte do 1. třídy. Je sestaven z deseti dvouhodinových setkání, která se dále dělí do dvou bloků. Děti se seznamují se svou budoucí první třídou, spolužáky a učitelem. Projekt je realizován v období od února do června a každé setkání je jedenkrát za čtrnáct dní v odpoledních hodinách.

V první bloku pracují děti a jejich rodiče pod vedením lektora. Děti zde plní úkoly ve skupinách nebo se svými rodiči. Dochází jak k podpoře a rozvíjení pozitivního klimatu ve skupině dětí, tak i k maximálnímu zapojení rodičů, kteří se stávají přímými účastníky nebo průvodci a pomocníky.

Ve druhém bloku, který trvá cca hodinu, jsou rodiče a děti rozděleny a věnují se úkolům zvlášť. Rodiče pracují pod vedením lektora, který je seznamuje s aktuálními tématy usnadňujícími vstup dětem do první třídy. Jedním z nich je školní připravenost, která je procvičována paralelně i s dětmi pod vedením třídního učitele. Na každém setkání rodiče obdrží část souboru pracovních listů, procvičujících určitou oblast. V tomto případě jde o domácí úkol, který děti za účasti rodičů vyřeší. V následujícím setkání je vyhrazen čas pro otázky rodičů na daný úkol a řešení problémů, které jim tato úloha mohla přinést. Tento blok se dále věnuje temperamentu, osobnostnímu zaměření (extroverze, introverze) dítěte, kdy cílem je, pomoci rodičům lépe poznat své děti. Velmi důležitou součástí je také nácvik

nových dovedností v komunikaci s dítětem a třídním učitelem. Lektor se zaměřuje na empatii, důslednost a na to, jak lépe porozumět dítěti a přimět jej ke spolupráci. Rodiče si nacvičují, jak děti účinně motivovat, jak podporovat vnitřní motivaci s poskytnutím zpětné pozitivní vazby, jak podporovat samostatnost a zodpovědnost.

Lektor s rodiči využívá hlavně metodu brainstormingu, dále metodu podvojného deníku, reflexivní volné psaní, řízené čtení a skládkové čtení. Rodiče pracují samostatně, ve dvojicích, nebo všichni společně.

Pro děti je v druhém bloku připravena třída, kam odchází se svým třídním učitelem. Věnují se tématům, které reflektují jednotlivé komponenty školní připravenosti (matematické představy, zrakové a sluchové vnímání, prostorová a plošná orientace, paměť a pozornost, myšlení a řeč, hrubá motorika a rytmus).

Rodiče jsou během každého setkání podněcováni, aby si zapisovali, jak se nové informace vztahují k jejich dětem a jak je eventuálně možné nové dovednosti aplikovat při práci s nimi. Na předposlední schůzce dochází ke shrnutí. Rodiče za pomoci lektora seznamují nastávajícího třídního učitele o tom, jaký mají pohled na dítě. Podávají informace např. o jeho typické reakci, zvláštěnostech a metodách, které mu vyhovují. Mají také možnost navrhnout učiteli způsob práce s dítětem a vyjádřit, co od učitele očekávají. Toto sdělení ztvárňuje důvěru v třídního učitele, snahu jej v jeho práci podporovat a účastnit se na vzdělávání dítěte.

Učitel má v tuto dobu prostor pro rekapitulaci a ujasnění si postřehů o jednotlivých dětech. Zpětně hodnotí, jak se zapojily do kolektivu, zda jsou připraveny ve škole pracovat, posuzují, jak reagovaly na instrukce a pravidla, zvažují také míru samostatnosti při plnění úkolů a schopnost je dokončit. Připravenost také hodnotí z hlediska jednotlivých poznávacích funkcí. Pro každého budoucího prvňáčka připraví doporučení, co je pro něj důležité zvládnout, než usedne do školní lavice.

Abych se lépe seznámila s projektem „Nanečisto“, připojila jsem se k budoucím prvňáčkům, jejich rodičům a budoucímu učiteli. V průběhu jednotlivých sezení jsem měla možnost pozorovat jednotlivé aktéry, jak se zapojují, zda spolupracují a jak si stojí v plnění úkolů, které jsou jim přiděleny. Z mého pohledu byli všichni do procesu aktivně zapojeni a z ohlasů usuzuji, že ti, co jim byl projekt určen, odcházeli z posledního setkání s novými vědomostmi, hodnotami a hlavně postoji ke škole.

Autorkami projektu „Nanečisto“ jsou lektorky Mgr. Šárka Miková a Mgr. Jiřina Stang. Působí jako poradenské školní psycholožky a obě jsou držitelky mezinárodního certifikátu Lektor programu RWCT pro jižní Čechy. Ve školství se zaměřují např. na vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti aktivních forem výuky, řízení třídy, komunikace a hodnocení.

3. Empirická část

3.1 Výzkumný problém

Tato diplomová práce se orientuje na spolupráci mezi školou a rodinou v době, kdy dítě vstupuje do školy. Kvalita interakce mezi těmito institucemi není vždy na uspokojivé úrovni. Jak jsem se již zmiňovala v teoretické části této práce, vzájemný vztah mezi školou a rodinou ovlivňuje mnoho faktorů, které tento vztah mohou zkvalitnit, nebo naopak. Spolupráce a komunikace mezi školou a rodinou jsou témata, která spolu úzce souvisí. Pokud rodiče a učitelé nebudou vzájemně komunikovat a nebudou si předávat informace např. o tom, co od sebe navzájem očekávají, jak si spolupráci představují a nebudou si vzájemně předávat postřehy, které získali při práci s dítětem, jen stěží dojdou ke společnému cíli. Tímto společným cílem by mělo být dítě, u kterého proběhla úspěšně školní socializace, dobře se adaptovalo na školní prostředí a které nepocítuje stres v době, kdy je na něj výchovně a edukačně působeno. Proto se tedy domnívám, že pro úspěšný vývoj dítěte ve školním prostředí, je velmi důležité, aby rodina a škola spolu vzájemně dobře vycházely a rozuměly si.

V empirické části výzkumu si stanovuji následující výzkumné otázky. Ovlivňuje projekt „Nanečisto“ kvalitu vzájemné spolupráce a komunikace mezi školou a rodiči? Ovlivňuje projekt „Nanečisto“ kvalitu přípravy dětí na hodiny vyučování?

Hypotézy

Ve výzkumné části bylo stanoveno šest hlavních hypotéz, z nichž jedna obsahuje další čtyři subhypotézy a jedna další dvě subhypotézy. Hypotézy se vztahují k úrovni spolupráce a komunikace mezi školou a rodinami a ke kvalitě domácí přípravy dětí na hodiny vyučování.

H1: Rodiče, kteří projekt navštěvovali, považují úroveň spolupráce se školou za vyhovující.

H2: Třídní učitelé označují rodiče, kteří projekt navštěvovali jako spolupracující.

H3: Spolupráce rodičů a třídních učitelů je založena na vzájemném respektu.

H4: Komunikace mezi školou a rodinou je na dobré úrovni.

h1: Rodiče mají dostatek informací o akcích školy.

h2: Rodiče mají dostatek informací o školním prospěchu svých dětí.

h3: Třídní učitelé mají od rodičů dostatek informací o svých žácích.

h4: Rodiče a třídní učitelé spolu komunikují i z jiných důvodů (např. o postupech, které dětem vyhovují během výuky, o jejich návycích, úspěších atd.).

H5: Jako způsob vzájemného informování o výsledcích dětí, které absolvovaly projekt, rodiče častěji upřednostní formu osobní konzultace.

H6: Více než polovina třídních učitelů se shoduje v názoru, že projekt „Nanečisto“ zvyšuje kvalitu přípravy dětí na hodiny vyučování.

h1: Žáci, kteří projekt navštěvovali, mají ve stanovený termín vypracované domácí úkoly.

h2: Žáci, kteří projekt navštěvovali, mají na hodiny vyučování připravené veškeré pomůcky, které budou potřebovat.

3.2 Charakteristika výzkumného pole

Výzkumné šetření proběhlo na základních školách, kde byl realizován projekt „Nanečisto“, tedy na základních školách Plešivec a Za Nádražím v Českém Krumlově a na Základní škole ve Chvalšínách. Empirické pole tvořily dvě skupiny: učitelé a rodiče dětí z prvních tříd. Výzkumný vzorek byl tedy vybrán záměrně.

3.3 Průběh výzkumného šetření a použité metody ke sběru dat

Výzkumnému šetření předcházelo získání souhlasu ředitelů a třídních učitelů prvních tříd jednotlivých škol s pedagogickým výzkumem. Ti také byli seznámeni s dotazníkem pro rodiče a s rozhovory, které v rámci empirického šetření byly realizovány s vyučujícími prvních tříd.

Dotazníky pro rodiče byly rozdány třídními učiteli v průběhu třídních schůzek, které se na škole konaly. Pokud se někteří rodiče třídní schůzky nezúčastnili, byly jim tyto dotazníky doručeny prostřednictvím žáků. Výzkumné šetření s třídními učiteli bylo realizováno v jejich třídách.

Výzkumné šetření probíhalo v květnu roku 2010.

Pro výzkumné šetření jsem zvolila metodu kvalitativního i kvantitativního přístupu. Data byla získána technikami rozhovoru, který byl určen pro učitele, a dotazníku, který byl sestaven pro rodiče. Tyto techniky patří do explorativních metod (srov. Pelikán, 2007. s. 97). Rozhovor a dotazník obsahovaly podobné baterie otázek, jež umožnily porovnání obou pohledů - rodičů a učitelů - na sledovaná témata. Jednalo se o tyto tematické okruhy: vzájemná spolupráce, vzájemná komunikace a kvalita přípravy na hodiny vyučování. Otázky korespondovaly s hypotézami, které byly stanoveny pro výzkumnou část této práce.

3.3.1 Dotazník

Byl vytvořen jeden typ dotazníku pro rodiče, kteří projekt navštěvovali, ale i pro ty, kteří se ho nezúčastnili (viz Příloha č. 1). Z celkem 18 otázek bylo 15 otázek uzavřených, z nichž 3 otázky obsahovaly dichotomické položky a 12 otázek obsahovalo polytomické položky. Tři otázky v dotazníku byly polouzavřené.

3.3.2 Rozhovor

Tato technika byla použita k získávání informací od učitelů, kteří odpovídali na 11 připravených otázek. Šlo o strukturovaný rozhovor (viz Příloha č. 2). Délka rozhovorů se pohybovala v rozmezí 15-20 minut. Informace byly v průběhu vedení rozhovorů zaznamenávány na diktafon.

3.3.3 Výzkumný vzorek pro dotazník

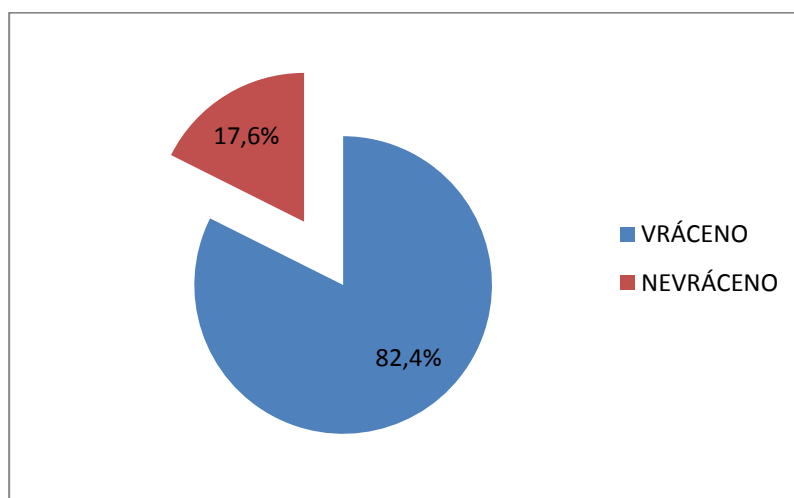
Rozdáno bylo 159 dotazníků a celková návratnost byla 82%, bylo tedy hodnoceno 131 dotazníků. První otázka v dotazníku měla filtrační charakter. Rozdělila základní soubor sestavený z rodičů na dva podsoubory. Tím bylo získáno 106 dotazníků od rodičů, kteří projekt „Nanečisto“ absolvovali, a 25 dotazníků od rodičů, kteří projekt nenavštěvovali. Výsledky druhého podsouboru jsou uvedeny v grafech a umístěny v příloze č. 3 pro porovnání s odpověďmi s prvním podsouborem.

Následující tabulka ukazuje, kolik dotazníků bylo rozdáno a jaká byla návratnost. Dále je v tabulce patrné, jak velký byl výzkumný vzorek sestavený rodiči.

ROZDÁNO	VRÁCENO	
159	131	
	NANEČISTO	NE-NANEČISTO
	106	25

Tab. 2 *Tabulka celkové návratnosti*

Graf ukazuje celkovou návratnost ze všech škol

Graf 1 *Celková návratnost dotazníků*

3.3.4 Výzkumný vzorek pro rozhovor

Rozhovorů se zúčastnili všichni třídní učitelé, kteří absolvovali projekt „Nanečisto“. Výzkumný vzorek tvořilo sedm třídních učitelů prvních tříd.

3.4 Analýza výsledků výzkumného šetření

Ve výzkumném šetření jsou hodnoceny odpovědi rodičů a třídních učitelů. Některé hypotézy se vztahují k názorům rodičů, některé k názorům třídních učitelů.

Data získaná dotazníkovou technikou byla zpracována programem Microsoft Excel s využitím jeho matematických a statistických funkcí. Hodnoty v grafech jsou vyjádřeny procentuálně.

H1: Rodiče, kteří projekt navštěvovali, považují úroveň spolupráce za vyhovující.

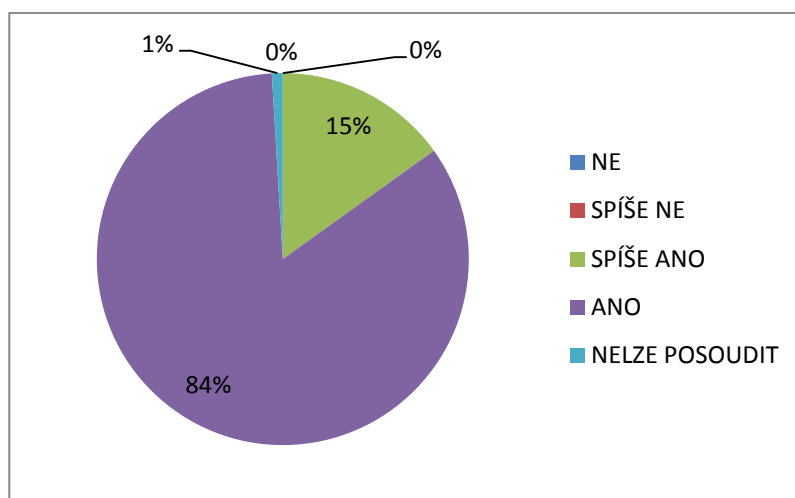
Tato hypotéza je zaměřena na kvalitu interakce rodičů a učitelů. Cílem je zjistit, jak tuto interakci rodiče vnímají, jak ji hodnotí. V první třídě rodiče a učitelé stojí na počátku spolupráce a mají různá očekávání. Kvalita spolupráce se zvyšuje, pokud se aktéři poznají a vědí, co od sebe mohou navzájem očekávat. V rámci projektu „Nanečisto“ se rodiče a učitelé navzájem poznali, obohatili se o své pohledy na dítě. Učitelé rodičům sdělili, co od nich budou očekávat a zároveň se seznámili s tím, jak si spolupráci představují rodiče, co by jim vyhovovalo. Tento start je pro oba účastníky ve spolupráci velkým přínosem, a proto předpokládám, že rodiče spolupráci ohodnotí kladně.

Vyhodnocení odpovědí dotazovaných rodičů

Otázka: Považujete spolupráci mezi rodinou a školou za vyhovující?

Tato otázka zjišťovala, jak rodiče vnímají spolupráci se školou.

Graf ukazuje, že rodiče považují úroveň spolupráce se školou za vyhovující.

Graf 2 Spolupráce mezi rodinou a školou

H2: Rodiče, kteří projekt navštěvovali, jsou spolupracující.

Touto hypotézou chci zjistit, jak vnímá spolupráci druhá strana. Tedy zda učitelé vnímají rodiče jako spolupracující. Velkou úlohou učitelů je seznámit rodiče se školou, učení a také s novou rolí, která je rodičům připsána při vstupu dítěte do školy. Jestliže se tento úkol učiteli podaří, předpokládám, že rodiče zaujmou aktivní postoj ke škole.

Vyhodnocení odpovědí dotazovaných třídních učitelů

Otázka: Můžete označit rodiče, kteří projekt navštěvovali jako spolupracující?

Z odpovědí dotazovaných učitelů vyšel jednoznačný názor, že rodiče, kteří projekt navštěvovali, spolupracují. Jsou ochotni pomoci při mimoškolních akcích, sami přicházejí s nápady na výlet, přinášejí různé materiály na výtvarnou výchovu. A pokud se vyskytne problém související s výukou dítěte, tito rodiče přijdou.

H3: Spolupráce rodičů a třídních učitelů je založena na vzájemném respektu.

Pokud si rodiče a učitelé mají zachovat kvalitní vztah, musí se obě strany vzájemně respektovat. Obě strany mají svá práva a postavení, se kterými do interakce vstupují. Tento fakt s sebou přináší opět očekávání, které na sebe tito dva aktéři kladou. Pokud jde o vzájemný vztah, je žádoucí, aby rodiče měli povědomí o tom, že učitelé budou reagovat na jejich názory, myšlenky a nápady, ale hlavně, že je budou respektovat. V druhém případě učitelé disponují také určitou autoritou, z které poté vyplývá očekávání, že rodiče budou respektovat jejich metody, postupy a různé požadavky. Učitel je svou profesí profesionál, který je i v souvislosti s výchovou dětí odborníkem. Pokud tento fakt rodiče vnímají a respektují, mohou se na učitele obrátit a žádat o radu týkající se výchovy. Jako velký přínos projektu „Nanečisto“ shledávám tu skutečnost, že rodiče a učitelé měli tu možnost vzájemně se poznat v době, kdy byla atmosféra uvolněná, neovlivněna školní docházkou. V této atmosféře se rodiče a učitelé nejen poznali, ale dokázali se společně podívat na dítě ještě před vstupem do školy. Již tam se začal tvořit spolupracující vztah se známkami respektu.

Následující grafy ukazují, zda vztah mezi rodiči a učiteli je založen na vzájemném respektu.

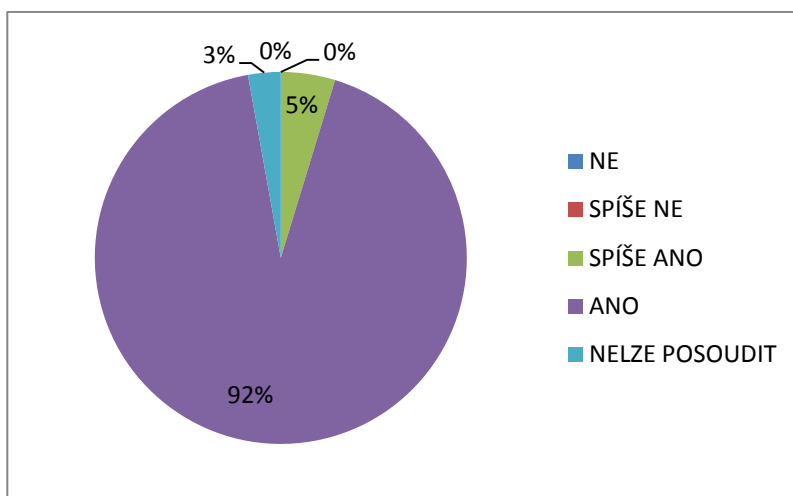
Vyhodnocení odpovědí dotazovaných rodičů

Otázka: Máte dobrý vztah s třídním učitelem Vašeho dítěte?

Tato otázka se vztahuje k tomu, jak rodiče hodnotí vztah mezi nimi a třídním učitelem. Byla položena záměrně, jelikož se domnívám, že pokud nebude mít rodič dobrý vztah s třídním učitelem svého dítěte, tak mu z větší části nebude ani důvěřovat.

Graf ukazuje, že rodiče mají dobrý vztah s třídním učitelem.

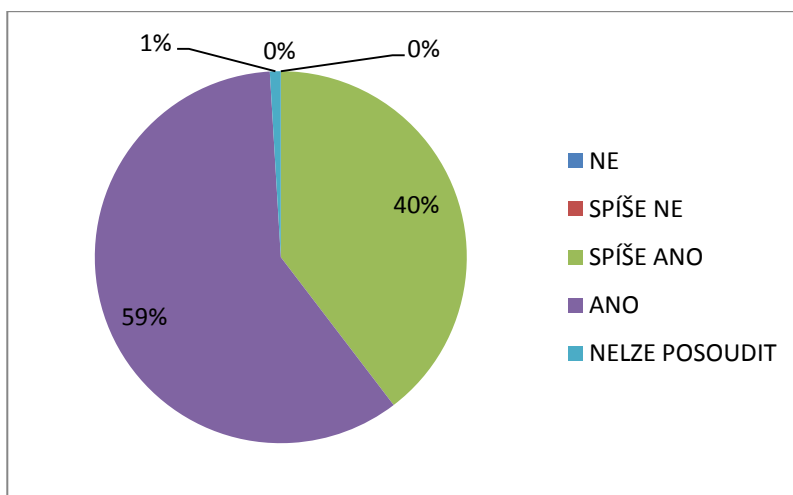

Graf 3 *Vztah mezi rodiči a třídním učitelem*

Otázka: Je spolupráce s učitelem Vašeho dítěte založena na vzájemném respektu?

I zde je patrné, že rodiče se přiklánějí k názoru, že vzájemný vztah mezi nimi a učiteli je založen na vzájemném respektu.

Graf ukazuje, že spolupráce je založena na vzájemném respektu.

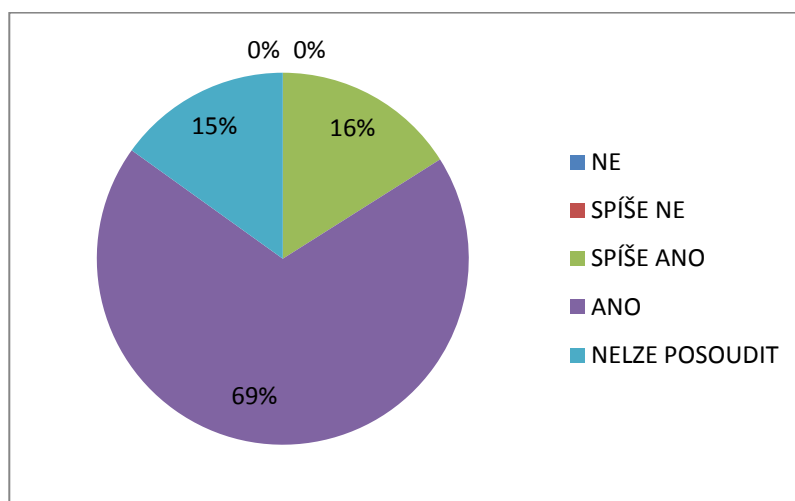

Graf 4 *Spolupráce založená na vzájemném respektu*

Otázka: Domníváte se, že třídní učitel respektuje Vaše názory týkající se vzdělávání a výchovy Vašeho dítěte?

Tato otázka koresponduje s otázkou předcházející. Přináší odpověď, jak se cítí rodiče ve vztahu s třídním učitelem, zda se domnívají, že jsou respektováni. Z výsledků vyplývá, že pokud rodiče tento fakt nemohou posoudit, tak se spíše přiklání k názoru, že jsou respektováni.

Graf ukazuje, že se rodiče cítí být respektováni.

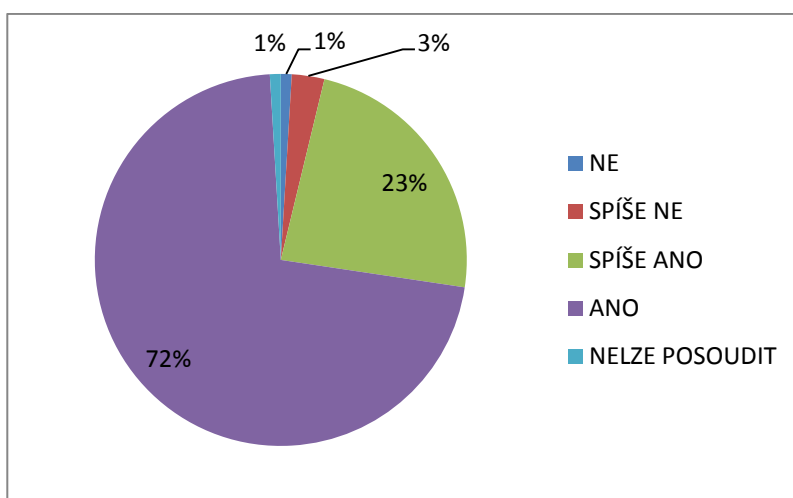

Graf 5 Respektování rodičů

Otázka: Můžete se s učitelem poradit o výchově svého dítěte jako s odborníkem?

Odpovědi dotazovaných rodičů ukazují opět na jejich vztah k učiteli. Pokud by rodiče nevnímali učitele jako odborníka, myslím si, že by ho ani nemohli respektovat. Rodiče vypovídají ve většině, že se mohou s učitelem poradit jako s odborníkem.

Graf ukazuje, že rodiče vnímají učitele jako odborníka.

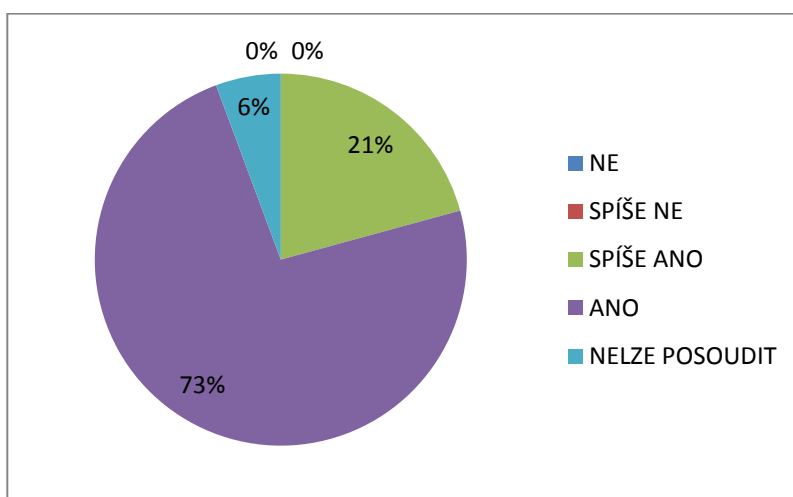

Graf 6 *Učitel jako odborník*

Otázka: Můžete se na učitele obrátit se svým názorem, myšlenkou, nápadem týkajícím se vyučování a výchovy Vašeho dítěte?

Zde rodiče zastávají názor, že se na učitele mohou obrátit. Pro vztah, který má vykazovat známky spolupráce je také velmi důležité, aby se rodiče neobávali kontaktovat učitele a naopak věděli, že jejich nápady, názory a myšlenky budou reflektovány.

Graf ukazuje, že se rodiče mohou na učitele obrátit.

Graf 7 *Přístupnost učitele*

Vyhodnocení odpovědí dotazovaných třídních učitelů

Otázka: Respektujete názory, myšlenky nebo nápady rodičů související s výchovou a vzděláváním jejich dětí?

Šest učitelek udává, že rodiče respektují. Nejvíce jejich nápady uvítají, pokud jde o mimoškolní akce. Jedna dotazovaná třídní učitelka uvádí, že se snaží rodiče respektovat. Cituji: *„Respektuji rodiče, ale moc to ráda nemám. Na třídní záležitosti a výlety rodiče nezvu, protože děti mají pak tendenci se chovat úplně jinak. Jinak pokud přijdou s nějakým nápadem, např. kam na výlet, tak jsem ráda.“*

Z výpovědí vyplývá, že pedagogičtí pracovníci respektují rodiče v jejich názorech, myšlenkách či nápadech.

H4: Komunikace mezi školou a rodinou je na dobré úrovni.

V průběhu budování kvalitního vztahu je velmi důležitá komunikace. Pokud má rodič a učitel dospět ke spolupráci, je zapotřebí dosáhnout obousměrné komunikace. V následujících subhypotézách zjišťuji, zda spolu rodiče a učitelé komunikují, jakým způsobem a dále také, zda získané informace jsou dostatečné. Pokud by rodiče neměli dostatek informací o školních akcích a možnostech spolupráce, mohli by se na nich podílet? Zároveň je důležitá i zpětná vazba, kdy rodiče získávají informace o školním prospěchu, na kterém se rodiče svým způsobem spolupodílejí.

Zajisté je projekt „Nanečisto“ i velkým přínosem pro učitele, jelikož i oni se naučí s rodiči komunikovat. Dále také mají možnost získat informace o dětech před zahájením školní docházky, tudíž dále v průběhu školního roku si své již nabyté znalosti o dětech doplňují. Také předpokládám, že komunikace mezi rodiči a učiteli nebude založena pouze na informacích o výkonech podaných dítětem, ale bude směřovat i do rovin, kde se učitelé a rodiče vzájemně podělí o postřehy, které při práci s dítětem získali.

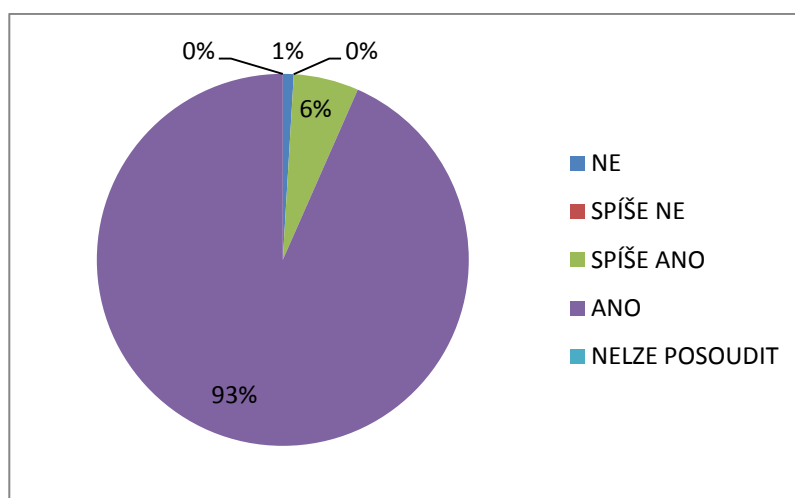
h1: Rodiče mají dostatek informací o akcích školy.

Vyhodnocení odpovědí dotazovaných rodičů

Otázka: Jste informováni o akcích školy?

Rodiče zde odpovídají, že mají dostatek informací. Pouze jeden dotazovaný rodič udává opačný názor. Pro vzájemnou spolupráci je důležité, aby rodiče měli dostatek informací. Pokud tyto informace mít nebudou, nebudou ani spolupracovat.

Graf ukazuje, že rodiče mají dostatek informací o akcích školy.

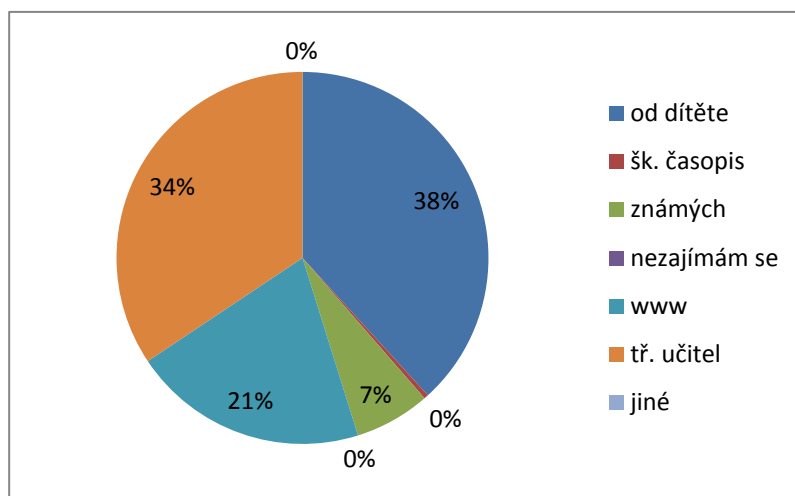

Graf 8 *Informovanost o akcích školy*

Otázka: Informace o tom co se ve škole děje, získáváte?

Tato polytomická otázka směřuje ke způsobu, jakým rodiče získávají informace o škole. Nejvíce rodičů volilo jako zdroj informací své dítě a hned poté třídního učitele. V této otázce mohli rodiče zvolit více odpovědí.

Graf ukazuje, že rodiče nejvíce získávají informace od svého dítěte.

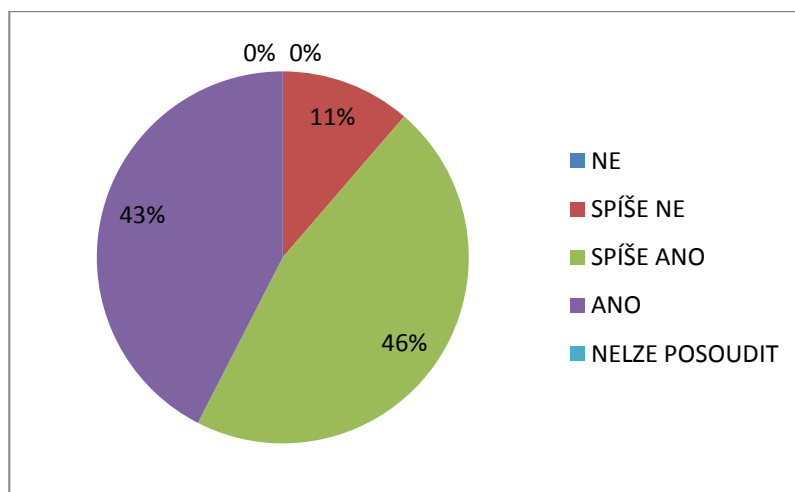

Graf 9 Zdroj informací

Otázka: Poskytuje Vám třídní učitel dostatek informací o možnostech spolupráce se školou?

Ve vztahu těchto dvou subjektů je důležité, aby rodiče byli seznámeni s možnostmi spolupráce, protože pokud nebudou osloveni ke spolupráci, myslím si, že ve většině případů sami rodiče svou pomoc nenabídnou.

Graf ukazuje, že třídní učitel rodičům informace o možnostech spolupráce poskytuje.

Graf 10 Informovanost o možnostech spolupráce

Vyhodnocení odpovědí dotazovaných třídních učitelů

Otázka: Podáváte rodičům informace o akcích školy?

Všechny třídní učitelky udávají, že rodičům podávají informace o akcích školy. Ve svých výpovědích se zmiňovaly o tom, že tyto informace rodiče mohou získat také na internetových stránkách školy, nebo například prostřednictvím týdenního plánu, který žáci obdrží každé pondělí. V tomto plánu jsou zaznamenány i různé akce školy.

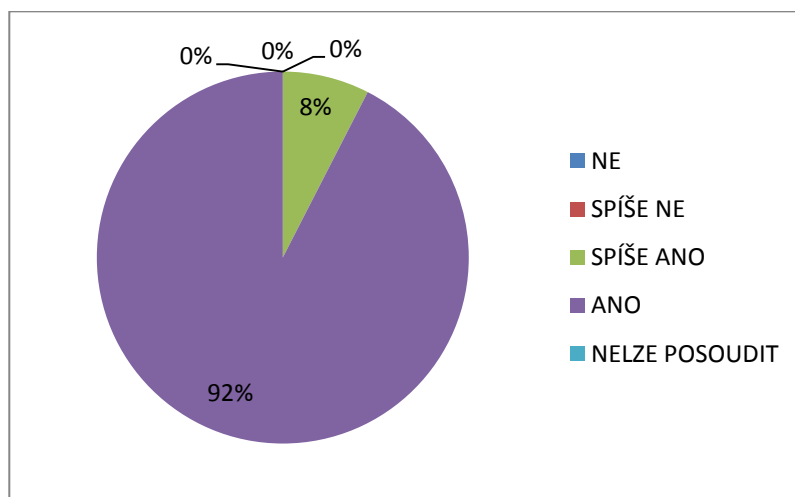
h2: Rodiče mají dostatek informací o školním prospěchu svých dětí.

Vyhodnocení odpovědí dotazovaných rodičů

Otázka: Máte dostatek informací o školním prospěchu Vašeho dítěte?

Tyto informace jsou pro rodiče velmi důležité. V tomto případě dle mého názoru sami rodiče zaujímají aktivní postoj, jelikož jsou motivováni školní úspěšností svého dítěte. Zde se rodiče jednoznačně přiklonili k názoru, že mají dostatek informací o školním prospěchu svého dítěte.

Graf ukazuje, že rodiče mají dostatek informací o školním prospěchu.

Graf 11 Informovanost o školním prospěchu

Vyhodnocení odpovědí dotazovaných třídních učitelů

Otázka: Podáváte rodičům dostatek informací o školním prospěchu jejich dětí?

Všechny dotazované učitelky uvedly, že rodičům podávají dostatek informací o školním prospěchu jejich dětí. Výpovědi se lišily pouze tím, jakou formou tyto informace sdělují.

h3: Třídní učitelé mají dostatek informací o svých žácích.

Vyhodnocení odpovědí dotazovaných třídních učitelů

Otázka: Máte od rodičů dostatek informací o žácích?

Na tuto otázku se pět respondentek vyjádřilo kladně. Zde uvádím jejich výpovědi:

„Mám dostatek informací o dětech od rodičů. Komunikujeme spolu přes email, telefonem a navíc rodiče chodí dost často na osobní schůzky, kde já mám možnost tyto informace získat. Je to opravdu třída, kde se sešly jak super děti, tak i rodiče.“

„Informace získávám během třídních schůzek. Bavíme se jak o školním prospěchu, tak o dítěti samotném. Samozřejmě, že mám více informací o dětech, které byly na projektu.“

„Mám dostatek informací, rodiče jsou vstřícní v podáváníí informací.“

„Dostatek informací mám, ale záleží na tom, co rodiče považují za důležité a co mi sdělí.“

„Myslím si, že mám dostatek informací i přes ochranu osobních údajů.“

Dvě respondentky se však shodly, že naopak díky nim mají rodiče informace o svých dětech. Jelikož i tyto odpovědi byly velice zajímavé, uvádím jejich přesné znění:

„Tady musím říct, že naopak rodiče mají dostatek informací o dětech díky mně. Rodiče se chodí ptát spíše mě, protože se nic nedozví od svých dětí. Je to takové zvláštní, že ten vztah mezi rodiči a dětmi jde jakoby přes mne. Rodiče přijdou s tím, že jim doma dítě nic neřekne. Dělán jim takového toho prostředníka. Je to takový paradox, ale snažím se spíš budovat ten vztah mezi dětmi a rodiči. Takže já mám informací dost a díky mně jich mají i rodiče dostatek.“

„Myslím si, že mám dostatek informací o dětech, protože je vidím denně, myslím si, že o nich vím někdy víc než ti rodiče. Tak se jim snažím ukázat jejich dítě i z druhé strany, pozvu je třeba na výuku, ale to zase nikdo nejde.“

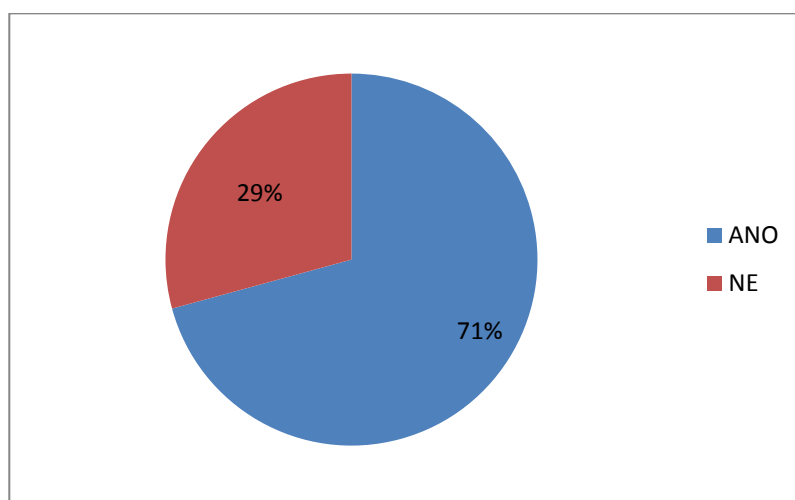
h4: Rodiče a učitelé spolu komunikují i z jiných důvodů (např. o postupech, které dětem vyhovují během výuky, o jejich návycích, úspěších atd.).

Vyhodnocení odpovědí dotazovaných rodičů

Otázka: Hovořili jste s učitelem o postupech, které Vašemu dítěti nejvíce vyhovují?

Většina rodičů využila možnost konzultace o postupech, které dle jejich názoru více dítěti vyhovují. Můžeme zde pozorovat, že rodiče nemají problém s učitelem komunikovat, pokud mají jiný názor.

Graf ukazuje, že rodiče s učitelem komunikují o postupech, které dětem vyhovují.

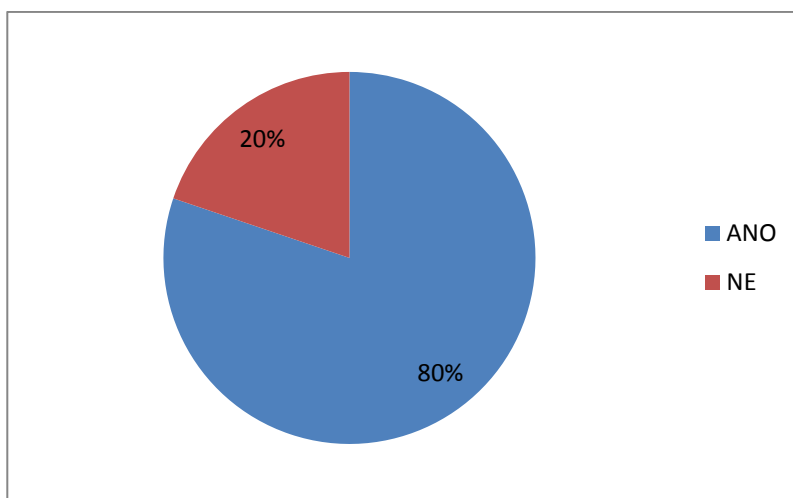

Graf 12 *Komunikace o postupech, které dětem vyhovují*

Otázka: Je s Vámi učitel v kontaktu nejen tehdy, pokud jde o „problém“, ale i tehdy, když se Vašemu dítěti ve škole daří?

Z výsledků odpovědí je patrné, že komunikace mezi rodiči a učitelem ve většině případů probíhá i tehdy, když není žádný aktuální problém, ale právě i ve chvílích, kdy učitel dítě chválí.

Graf ukazuje, že učitelé jsou s rodiči v kontaktu.

Graf 13 *Kontakt mezi učiteli a rodiči*

Vyhodnocení odpovědí dotazovaných třídních učitelů

Otázka: Komunikujete s rodiči i o jiných aspektech, než je školní úspěšnost jejich dítěte?

Zde opět jednoznačně dotazované třídní učitelky odpověděly, že s rodiči komunikují i z jiných důvodů. Jedna třídní učitelka uvedla, že s rodiči hovoří hlavně o jiných věcech, známky s rodiči řeší až na konci setkání. Dále dotazované uvádějí, že na dětech nešetří pochvalou a že jsou si vědomy, jak je pochvala důležitá.

H5: Jako způsob vzájemného informování o výsledcích dětí, které absolvovaly projekt, rodiče častěji upřednostní formu osobní konzultace.

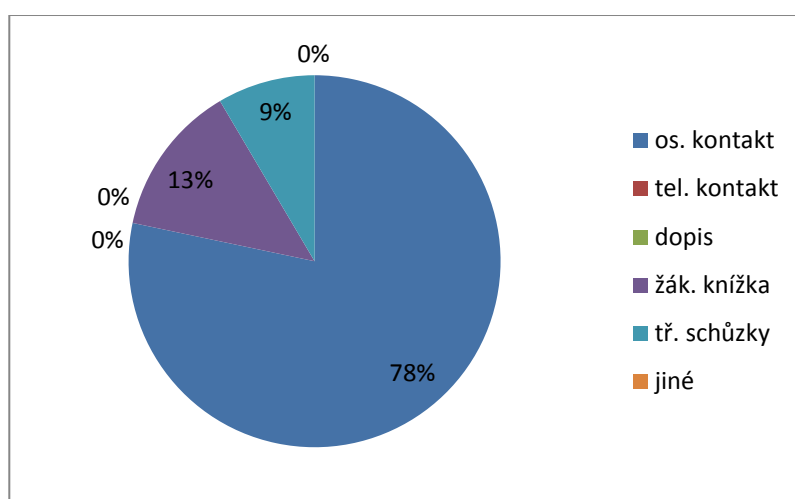
Projekt „Nanečisto“ je specifický tím, že se rodiče učí pod vedením lektora komunikačním strategiím, které mohou v kontaktu s učiteli využít. Během každého setkání je vymezen také čas, kdy učitelé, rodiče a děti pracují společně. Tyto aktivity mají nádech hry, kdy je opět uvolněná atmosféra a komunikace je vedena na přátelské úrovni. Z tohoto pohledu se domnívám, že rodiče budou spíše preferovat jako zdroj informací osobní konzultaci s učitelem, jelikož předpokládám, že díky tomuto projektu byly odstraněny komunikační bariéry a rodiče tak nemají zábrany s učiteli komunikovat.

Vyhodnocení odpovědí dotazovaných rodičů

Otázka: Jaký způsob získávání informací o školním prospěchu a chování dítěte Vám nejvíce vyhovuje?

Zde rodiče odpovídali, že jim nejvíce vyhovuje osobní kontakt s třídním učitelem. A pouze 13% dotazovaných rodičů preferuje žákovskou knížku.

Graf ukazuje, že rodiče upřednostňují osobní kontakt s učitelem.

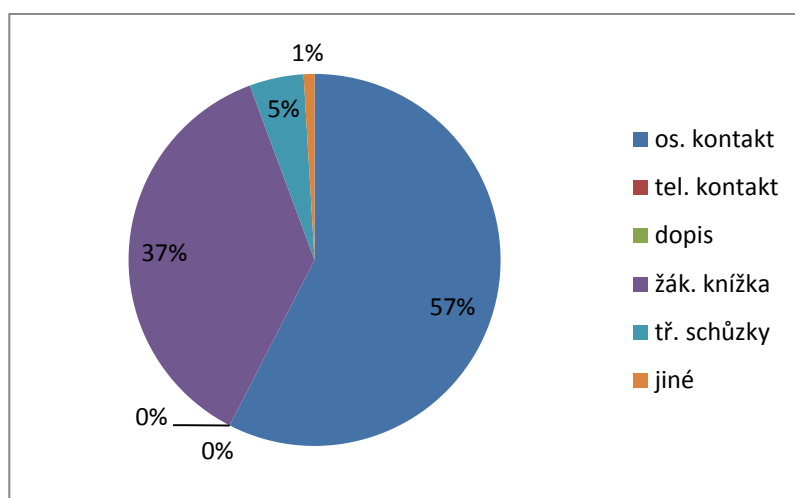

Graf 14 *Preference získávání informací*

Otázka: Který z předchozích způsobů jste v tomto školním roce nejvíce využívali?

Rodiče v tomto roce spíše využívali osobní kontakt s třídním učitelem a teprve poté volili jako nástroj komunikace žákovskou knížku.

Graf ukazuje, že rodiče nejvíce ve školním roce využívali osobní kontakt s učitelem.

Graf 15 Nejčastější způsob získávání informací

Vyhodnocení odpovědí dotazovaných třídních učitelů

Otázka: Upřednostňují rodiče, kteří projekt navštěvovali, formu osobní konzultace k získávání informací o dětech?

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, jaký má názor druhá strana. Zda učitelé pozorují, že rodiče s nimi komunikují spíše osobně, tedy se nespolehají pouze na informace zapsané v notýscích nebo žákovských knížkách.

Učitelé vypovídali, v šesti případech, že rodiče spíše upřednostňují osobní kontakt. Jedna dotazovaná uvedla, že si myslí, že polovina rodičů se radši přijde osobně informovat a polovina rodičů se spokojí s informacemi zapsanými v žákovské knížce. Dále se respondentky také zmiňovaly o možnosti využití telefonického kontaktu, kdy jim rodiče mohou zavolat.

H6: Více než polovina třídních učitelů se shoduje v názoru, že projekt „Nanečisto“ zvyšuje kvalitu přípravy dětí na hodiny vyučování.

Touto hypotézou zjišťuji, zda projekt „Nanečisto“ ovlivňuje i výkon dětí vztahující se k přípravě do školy. Požadavky na prvňáčka a jeho rodiče jsou v první třídě veliké. Dítě prochází obdobím nové socializace a mění se i každodenní život rodiny. Je třeba se s dítětem

pravidelně připravovat do školy, každý den psát, číst, počítat, dělat úkoly a pomáhat s přípravou na vyučování. Tyto aktivity vyžadují určitou pravidelnost, aby si dítě na tyto povinnosti vytvořilo určitý návyk, a pak tímto způsobem pracovalo i ve vyšších ročnících.

Rodiče i děti jsou připravováni na tyto povinnosti díky projektu ještě před nástupem do školy. Na konci každého setkání děti obdrží úkol, který mají za pomoci rodičů splnit do příštího setkání. Rodiče jsou seznamováni s tím, jakým způsobem mají děti motivovat, jak dítě lépe pochopit a přimět jej ke spolupráci a dále také, jak vést dítě k samostatnosti a zodpovědnosti. Lektor rodičům také vysvětlí, jak je při práci s dětmi důležitá důslednost a pravidelnost přípravy dětí do školy.

h1: Žáci mají ve stanovený termín vypracované domácí úkoly.

Vyhodnocení odpovědí dotazovaných třídních učitelů

Otázka: Mají děti, které projekt navštěvovaly, ve stanovený termín vypracované domácí úkoly?

Na tuto otázku jsem od šesti vyučujících získala odpovědi, že si nemyslí, že by projekt ovlivňoval nějakým způsobem to, jak se děti doma připravují. Pouze jedna dotazovaná zastávala názor opačný. Pokud však jde o vypracované domácí úkoly, žáci je vypracují ve stanovený termín. Což ale většina učitelů připisuje faktu, že jsou děti v první třídě a tam bývá aktivita těchto dětí vysoká.

Pro přehlednost však uvádím i výpověď třídní učitelky, která se domnívá, že projekt ovlivňuje i přípravu dětí: „*Při přípravě dětí do výuky se rodiče dětem věnují. Určitě jim hodně pomohly informace od psychologa, který jim dával během projektu různé rady. Mám ale pocit, že buď to v těch dětech je a dovedou si ve svých povinnostech udělat pořádek nebo ne. Ale je na rodičích, aby je důsledně sledovali. Můžu udat příklad jednoho chlapce, se kterým rodiče na projekt nechodili, a tam ta spolupráce a příprava stále vázne.*“

h2: Žáci mají na hodiny vyučování připravené veškeré pomůcky.

Vyhodnocení odpovědí dotazovaných třídních učitelů

Otázka: Mají děti, které projekt navštěvovaly, připravené veškeré pomůcky, které budou potřebovat?

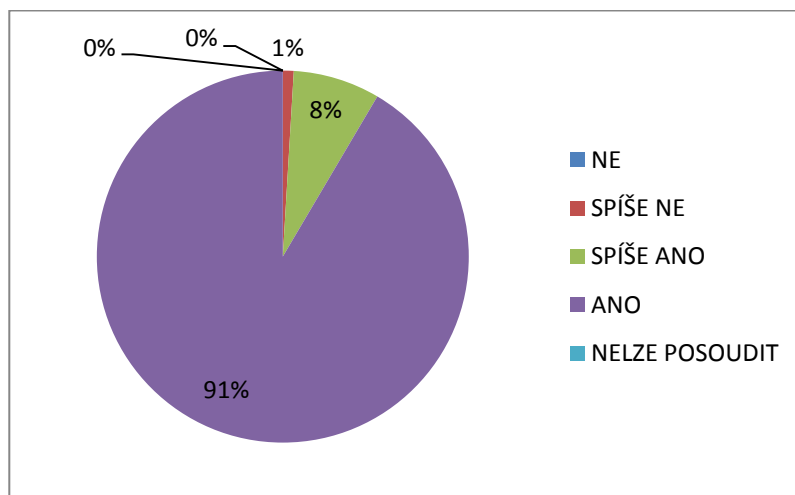
Zde jednoznačně všechny dotazované odpověděly, že děti na vyučování chodí připravené a své pomůcky s sebou nosí. Šest respondentek se domnívá, že to projektem „Nanečisto“ není ovlivněno. Jedna odpověď se přiklání k názoru, že projekt „Nanečisto“ ovlivňuje, i jakým způsobem chodí děti do hodin vyučování připravené.

Pro porovnání jsem se ale dotazovala také rodičů, jaký přístup zaujímají oni k těmto úkolům. Zda se dětem doma věnují a pravidelně sledují jejich výsledky. Následující tři otázky se však nevztahují ke stanoveným hypotézám.

Vyhodnocení odpovědí dotazovaných rodičů

Otázka: Dohlížíte pravidelně na domácí přípravu Vašeho dítěte do školy?

Graf ukazuje, že rodiče dohlíží pravidelně na přípravu dítěte.

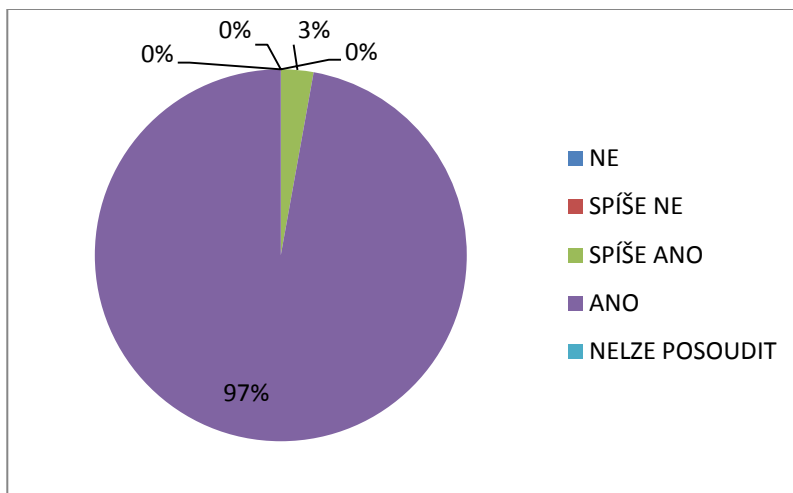
Graf 16 Pravidelný dohled na přípravu

Otázka: Sledujete pravidelně výsledky svého dítěte v žákovské knížce?

Touto otázkou jsem zjišťovala, jaký postoj zaujímají rodiče ke kontrole. Zda se zajímají o to, jak si děti ve škole stojí. Tento aspekt vnímám jako důležitý, protože rodiče

doma děti vedou k učení a přípravě do školy, a pokud se vyskytne neúspěch, je to hlavně signál pro ně, aby se popřípadě doma s dětmi připravovali jiným způsobem.

Graf ukazuje, že rodiče sledují pravidelně výsledky svých dětí.

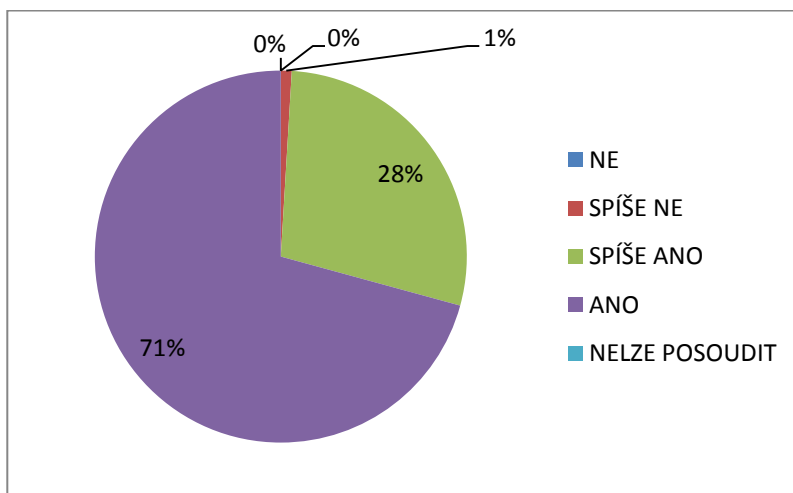

Graf 17 Pravidelné sledování výsledků

Otázka: Víte, jak pomáhat Vašemu dítěti s učením a domácími úkoly?

Projekt „Nanečisto“ se ve své struktuře také zabývá domácí přípravou, kdy se hlavně rodičům snaží pomoci a naučit je, jak mají s dětmi doma pracovat.

Graf ukazuje, že rodiče domácí přípravu do školy s dětmi zvládají a vědí, jak dítěti pomoci.

Graf 18 Schopnost dítěti pomoci

3.5 Shrnutí výsledků

V empirické části práce jsem sondovala, zda spolupráce na daných školách, kde je realizován projekt „Nanečisto“, existuje a funguje. Hodnotila jsem také kvalitu komunikace a kvalitu přípravy dětí na hodiny vyučování. Při hodnocení výsledků, které vyšly z dotazníkového šetření a které přinesly rozhovory, můžeme pozorovat, že spolupráce a komunikace mezi školou a rodinou je na dobré úrovni a stejně tak i kvalita přípravy na hodiny vyučování.

3.5.1 Vzájemná spolupráce

Stanovila jsem si několik hypotéz, které se vztahují k této úrovni. Pro potvrzení, či vyvrácení těchto hypotéz hodnotím výpovědi rodičů a učitelů.

H1: Rodiče, kteří projekt navštěvovali, považují úroveň spolupráce za vyhovující.

V tabulce jsou uvedeny odpovědi rodičů na otázku vztahující se k této hypotéze.

	NE		SPÍŠE NE		SPÍŠE ANO		ANO		NELZE POSOUDIT	
	POČET	%	POČET	%	POČET	%	POČET	%	POČET	%
2. Považujete stávající úroveň rodiny a školy za vyhovující?	0	0,0%	0	0,0%	16	15,1%	89	84,0%	1	0,9%

Tab. 3 *Spolupráce mezi rodinou a školou*

Z výsledků výzkumného šetření je patrné, že 89 rodičů odpovědělo ano, 16 jich odpovědělo spíše ano a pouze jeden z dotazovaných rodičů tuto otázku nemohl posoudit. Hypotéza **H1** tedy **byla potvrzena**.

H2: Třídní učitelé označují rodiče, kteří projekt navštěvovali, jako spolupracující.

Z výsledků rozhovorů s jednotlivými pedagogickými pracovníky jsem dospěla k závěru, že tito rodiče spolupracují. Hypotéza **H2 byla potvrzena**.

H3: Spolupráce rodičů a třídních učitelů je založena na vzájemném respektu.

Zde jsem porovnávala odpovědi jak rodičů, tak i učitelů. Pro rodiče jsem v dotazníku vypracovala 5 otázek, které měly zjistit postoj rodičů.

V tabulce jsou uvedeny odpovědi rodičů na otázky vztahující se k této hypotéze.

	NE		SPÍŠE NE		SPÍŠE ANO		ANO		NELZE POSOUDIT	
	POČET	%	POČET	%	POČET	%	POČET	%	POČET	%
3. Máte dobrý vztah s třídním učitelem Vašeho dítěte?	0	0,0%	0	0,0%	5	4,7%	98	92,5%	3	2,8%
4. Je spolupráce s učitelem Vašeho dítěte založena na vzájemném respektu?	0	0,0%	0	0,0%	42	39,6%	63	59,4%	1	0,9%
5. Domníváte se, že třídní učitel respektuje Vaše názory týkající se vzdělávání a výchovy Vašeho dítěte?	0	0,0%	0	0,0%	17	16,0%	73	68,9%	16	15,1%
6. Můžete se s učitelem poradit o výchově svého dítěte jako s odborníkem?	1	0,9%	3	2,8%	0	0,0%	76	71,7%	2	1,9%
7. Můžete se na učitele obrátit se svým názorem, myšlenkou, nápadem týkajícím se vyučování a výchovy Vašeho dítěte?	0	0,0%	0	0,0%	22	20,8%	78	73,6%	6	5,7%

Tab. 4 *Vzájemný respekt mezi rodiči a učiteli*

Odpovědi třídních učitelů na položenou otázku, zda respektují rodiče, byly vyhodnoceny kladně. Tito třídní učitelé rodiče respektují.

Hypotéza **H3 byla potvrzena**, z výsledků výzkumného šetření vyplývá, že vztah mezi rodiči a učiteli je vzájemně respektující.

3.5.2 Vzájemná komunikace

Pro zjištění úrovně komunikace byly stanoveny hypotézy H4 a H5. Hypotéza H4 se skládá dále ze čtyř subhypotéz. I v tomto případě jsou hodnoceny výpovědi třídních učitelů a rodičů.

H4: Komunikace mezi školou a rodiči je na dobré úrovni.

h1: Rodiče mají dostatek informací o akcích školy.

V tabulkách jsou uvedeny odpovědi rodičů na otázky vztahující se k této subhypotéze.

	NE		SPÍŠE NE		SPÍŠE ANO		ANO		NELZE POSOUDIT	
	POČET	%	POČET	%	POČET	%	POČET	%	POČET	%
8. Jste informováni o akcích školy?	1	0,9%	0	0,0%	6	5,7%	99	93,4%	0	0,0%
9. Poskytuje Vám třídní učitel dostatek informací o možnostech spolupráce se školou?	0	0,0%	12	11,3%	49	46,2%	45	42,5%	0	0,0%

Tab. 5 Informovanost rodičů o akcích školy a možnosti spolupráce

	od dítěte		šk. časopis		známých		nezajímám se		WWW		tř. učitel		jiné	
	POČ	%	POČ	%	POČ	%	POČ	%	POČ	%	POČ	%	POČ	%
10. Informace o tom co se ve škole děje, získáváte?	99	38,2%	1	0,4%	17	6,6%	0	0,0%	53	20,5%	89	34,4%	0	0,0%

Tab. 6 Zdroj informací

Výpovědi z rozhovorů s učiteli, které se vztahovaly k této subhypotéze potvrzují, že rodičům je podáván dostatek informací o školních akcích. Subhypotéza **h1 byla potvrzena.**

h2: Rodiče mají dostatek informací o školním prospěchu svých dětí.

V tabulce jsou uvedeny odpovědi rodičů na otázku vztahující se k této subhypotéze.

	NE		SPÍŠE NE		SPÍŠE ANO		ANO		NELZE POSOUDIT	
	POČET	%	POČET	%	POČET	%	POČET	%	POČET	%
11. Máte dostatek informací o školním prospěchu Vašeho dítěte?	0	0,0%	0	0,0%	8	7,5%	98	92,5%	0	0,0%

Tab. 7 Informovanost o školním prospěchu

Opět byl kladen dotaz i na učitele, abych zjistila, zda učitelé rodiče informují dostatečně i v této oblasti. Z výsledků vyplývá, že učitelé rodiče informují o školním prospěchu jejich dětí. Subhypotéza **h2 byla potvrzena**.

h3: Třídní učitelé mají dostatek informací o svých žácích.

Učitelé mají dostatek informací o svých žácích. Pět z nich tyto informace má i díky rodičům. Dvě učitelky však jsou toho názoru, že o dětech spíše získávají informace rodiče od nich. V tomto případě se respondentky nepřiklonily k většinovému názoru, ale přes to je v závěru patrné, že rodiče ve většině případů s učiteli komunikují o svých dětech. Subhypotéza **h3 byla potvrzena**.

h4: Rodiče a třídní učitelé spolu komunikují i z jiných důvodů (např. o postupech, které dětem vyhovují během výuky, o jejich návycích, úspěších atd.)

V tabulce jsou uvedeny odpovědi rodičů na otázky vztahující se k této subhypotéze.

	ANO		NE	
	POČET	%	POČET	%
12. Hovořili jste s učitelem o postupech, které Vašemu dítěti nejvíce vyhovují?	75	70,8%	31	29,2%
13. Je s Vámi učitel v kontaktu nejen tehdy, pokud jde o „problém“, ale i tehdy, když se Vašemu dítěti ve škole daří?	85	80,2%	21	19,8%

Tab. 8 *Komunikace mezi rodiči a třídními učiteli*

Také učitelé se shodují, že s rodiči komunikují i o jiných aspektech, než je školní úspěšnost. Hovoří spolu o postupech, které používají ve výuce, o chování dětí, o tom, co jim vyhovuje, a také děti chválí. Subhypotéza **h4 byla potvrzena**.

SUBHYPOTÉZA	POTVRZENA	VYVRÁCENA
h1	ANO	NE
h2	ANO	NE
h3	ANO	NE
h4	ANO	NE
Hypotéza H4	POTVRZENA	

Tab. 9 *Výsledné stanovisko hypotézy H4*

Zhodnotíme-li jednotlivé subhypotézy, které v tomto výzkumném šetření pro tuto hlavní hypotézu byly stanoveny, dojdeme k závěru, že hypotéza **H4 je potvrzena**.

H5: Jako způsob vzájemného informování o výsledcích dětí, které absolvovaly projekt, rodiče častěji upřednostní formu osobní konzultace.

V tabulce jsou uvedeny odpovědi rodičů na otázky vztahující se k této hypotéze.

	os.kontakt		tel. Kontakt		dopis		žák. knížka		tř. schůzky		jiné	
	POČ	%	POČ	%	POČ	%	POČ	%	POČ	%	POČ	%
14. Jaký způsob získávání informací o školním prospěchu a chování dítěte Vám nejvíce vyhovuje?	83	78,3%	0	0,0%	0	0,0%	14	13,2%	9	8,5%	0	0,0%
15. Který z předchozích způsobů jste v tomto školním roce nejvíce využívali?	61	57,5%	0	0,0%	0	0,0%	39	36,8%	5	4,7%	1	0,9%

Tab. 10 Nejčastěji využívané zdroje informací a jejich preference

Učitelé v šesti případech uvádějí, že rodiče s nimi častěji hovoří osobně. Vyučující vypovídali, v šesti případech, že rodiče spíše upřednostňují osobní kontakt. Jedna dotazovaná třídní učitelka uvedla, že si myslí, že polovina rodičů se radši přijde osobně informovat a polovině z nich stačí informace zapsané v žákovské knížce.

Při porovnání výsledků v tabulce, které mohou potvrdit i výpovědi učitelů, dojdeme k závěru, že hypotéza **H5 byla potvrzena**.

3.5.3 Kvalita přípravy dětí na hodiny vyučování

Pro tuto část jsem stanovila jednu hypotézu, která obsahuje dvě subhypotézy. K této oblasti se vztahují otázky kladené třídním učitelům, kteří měli daná tvrzení potvrdit či vyvrátit.

H6: Více než polovina třídních učitelů se shoduje v názoru, že projekt „Nanečito“ zvyšuje kvalitu přípravy dětí na hodiny vyučování.

h1: Žáci, kteří projekt navštěvovali, mají ve stanovený termín vypracované domácí úkoly.

Šest vyučujících nezastává názor, že by projekt ovlivňoval nějakým způsobem to, jak se děti doma připravují. Žáci ve stanovený termín mají vypracované úkoly, to však většina učitelů připisuje faktu, že jsou děti v první třídě a tam bývá aktivita těchto dětí vysoká. Subhypotéza **h1 nebyla potvrzena**.

Z výpovědí rodičů je však patrné, že se dětem doma pravidelně věnují, kontrolují výsledky svého dítěte a vědí, jak mu pomáhat s domácími úkoly a učením.

V tabulce jsou uvedeny odpovědi rodičů na otázky, které nehodnotí tuto subhypotézu.

	NE		SPÍŠE NE		SPÍŠE ANO		ANO		NELZE POSOUDIT	
	POČET	%	POČET	%	POČET	%	POČET	%	POČET	%
16. Dohlížíte pravidelně na domácí přípravu Vašeho dítěte do školy?	0	0,0%	1	0,9%	8	7,5%	97	91,5%	0	0,0%
17. Sledujete pravidelně výsledky svého dítěte v žákovské knížce?	0	0,0%	0	0,0%	3	2,8%	103	97,2%	0	0,0%
18. Víte, jak pomáhat Vašemu dítěti s učením a domácími úkoly?	0	0,0%	1	0,9%	31	29,2%	78	73,6%	0	0,0%

Tab. 11 *Angažovanost rodičů v přípravě dětí do školy*

h2: Žáci, kteří projekt navštěvovali, mají na hodiny vyučování připravené veškeré pomůcky, které budou potřebovat.

Šest dotazovaných uvádí, že děti chodí na hodiny připravené, ale dle jejich názoru tento fakt neovlivňuje projekt „Nanečisto“. Opět je jeden názor opačný. Subhypotéza **h2** v tomto případě **nebyla potvrzena**.

SUBHYPOTÉZA	POTVRZENA	VYVRÁCENA
h1	NE	ANO
h2	NE	ANO
Hypotéza H6	VYVRÁCENA	

Tab. 12 *Výsledné stanovisko hypotézy H6*

Subhypotézy h1 a h2 nebyly potvrzeny. Hypotéza **H6 byla vyvrácena**.

3.6 Závěr empirického šetření

Problematika komunikace a spolupráce mezi školou a rodinou je v současné době stále aktuálním tématem. V průběhu historie tyto dvě instituce prošly řadou změn, kdy např. škola měla kompenzační charakter a pomáhala rodičům, kteří nedisponovali takovými prostředky, aby dokázali své dítě podporovat v rozvoji. Dále se tyto vztahy vyvíjely tak, že se orientovaly na jednosměrnou komunikaci, kdy důraz byl kladen na informovanost rodičů. Poté bylo na rodiče nahlíženo jako na občany, kteří jsou schopni své děti podporovat a akceptovat zvyšující se nároky škol (srov. Rabušicová, 2004, s. 12). Dnes se rodiče a škola ocitají v pozici, kdy je na jejich spolupráci kladen velký důraz, a již řada škol si je vědoma toho, jak je tento vztah důležitý, a hledá nové podoby spolupráce a cesty k nim. Na školy je kladen požadavek, aby se pokoušely jednat s rodiči jako se svými partnery. Pokud se s lidmi ze školního okolí takto jedná, bývají obvykle ochotnější škoře naslouchat a mnohdy se jí mohou stát kritickými přáteli (srov. Pol, 2007, s.78).

Jednou z cest, která může nastartovat komunikaci a spolupráci mezi školou a rodinou, je projekt „Nanečisto“, který lze označit jako prevenci sociálně patologických jevů. Tuto aktivitu lze jistým způsobem považovat jako vzdělávání učitelů a rodičů v oblasti komunikace a spolupráce. V určitých ohledech by mělo být učení rodičů související s věcmi pedagogickými realizováno podobným způsobem jako učení učitelů. Avšak systematictější učení rodičů bývá i v zahraničí dosud realizováno spíše výjimečně (srov. Pol, 2007, s.78).

Z výzkumného šetření, které jsem v rámci diplomové práce provedla, vyplynulo, že rodiče a učitelé usilují o to, stát se partnery. Obě strany spolu spolupracují, vědí, co je od nich očekáváno, ale také co mohou očekávat, a probíhá mezi nimi oboustranná komunikace. Tyto všechny kroky podnikají v zájmu dětí. Z výzkumu, který byl realizován K. Trnkovou a věnoval se partnerství rodičů a škol vyplynulo, že v České republice zatím převažuje přístup, kdy je na rodiče pohlíženo jako na klienty – zákazníky (viz kap. 2.4). V části diplomové práce orientující se na empirické šetření v oblasti komunikace jsem dospěla k závěrům, že komunikace mezi školou a rodiči je na dobré úrovni a že rodiče jako nástroj k získávání informací o dětech spíše preferují osobní konzultaci s učitelem. Jako dobrá komunikace se mi jeví ta, která je obousměrná, a jak je možné pozorovat, rodiče a učitelé spolu komunikovat umějí. V porovnání s výzkumným šetřením, kde byla hodnocena frekvence používání komunikačních platforem, byly hodnoceny konzultační hodiny s učitelem jako spíše pravidelné (viz kap. 2.5.1).

Rodiče ve svých výpovědích uvádějí, že mají dostatek informací jak o školních akcích, tak o prospěchu svého dítěte. O školních akcích nejčastěji rodiče informují jejich děti a poté třídní učitel. Toto zjištění je velice pozitivní a je patrné, že rodiče a děti spolu také vzájemně komunikují, což je velice důležité pro utváření pevného a kvalitního vztahu dítě – rodič. Myslím si, že pokud se rodiče a děti naučí spolu o škole mluvit hned na začátku školní docházky, zvyšuje se pravděpodobnost, že tato komunikace bude přetrvávat i ve vyšších ročnících. Dále se rodiče i učitelé shodli v názoru, že spolu komunikují i tehdy, když se nejedná o školní úspěšnost. Myslím si, že tuto komunikační potřebu mají obě strany zakódovanou již od absolvování projektu „Nanečisto“. Tyto strany spolu v tuto dobu komunikovaly ještě před vstupem dítěte do školy, tudíž školní úspěšnost nebyla aktuálním tématem.

D. Matýsková uvádí, že spolupráci mezi rodinou a školou utváří základní optimální principy, mezi které lze zařadit např. přijímání rodiče, respektování školy jako partnera, ochota ke komunikaci a kontaktu, vstřícnost, jasná a srozumitelná komunikace, partnerský přístup, dostatek času na řešení konkrétních záležitostí, oboustranná důvěra, vymezená pravidla a kompetence a vzájemné pochopení (srov. Matýsková, 2005, s. 35-36). Z výše uvedených skutečností, které byly získány empirickým šetřením v oblasti spolupráce a komunikace, jsem toho názoru, že rodiče i učitelé tyto principy dodržují (některé méně, některé více) a právě díky tomu směřují obě strany do oblastí vzájemné spolupráce, stávají se tak partnery.

Domácí příprava dětí do školy představuje také určitý způsob spolupráce rodiny a školy. Rodiče a učitelé svými aktivitami působí na výchovu a vzdělávání dětí. Rodiče své aktivity vyvíjejí doma a učitelé ve škole. Jak už jsem se zmínila, jde o určitý typ spolupráce, který je třeba ale zkoordinovat. Tím naznačuji, že pokud rodiče nebudou vědět, co od jejich dětí škola očekává a jak dětem pomoci, stěží tato spolupráce bude kvalitní. Jelikož součástí projektu „Nanečisto“ je příprava rodičů i dětí na spolupráci související se školními povinnostmi, předpokládala jsem, že učitelé se budou přiklánět k názoru, že tento projekt ovlivňuje i přípravu dětí do hodin vyučování a plnění domácích úkolů. Tyto teze se mi však nepotvrdily. Učitelé sice vypovídali, že přípravy do školy a vypracování domácích úloh jsou na výborné úrovni, ale nemyslí si, že je to ovlivněno projektem „Nanečisto“. Abych se orientovala v problematice, položila jsem i rodičům několik otázek, které se však nevztahovaly k hypotézám. Z výsledků vyplývá, že rodiče pravidelně dohlížejí na domácí

přípravu a pravidelně kontrolují i výsledky dětí. Zároveň tito rodiče vědí, jak dítěti s těmito povinnostmi doma pomoci. Pro zajímavost upozorňuji, že v příloze č. 3 je možné porovnat výsledky rodičů, kteří projekt neabsolvovali, a můžeme zachytit rozdíly. Položila jsem si tedy otázku, zda je projekt „Nanečisto“ i v této rovině určitým přínosem. Myslím si, že ano, ale v první třídě nebudou zaznamenány tak rapidní rozdíly. Rodiče na projektu dostávají spoustu cenných rad, jak a kdy s dítětem pracovat, jak ho motivovat a celou řadu dalších doporučení, jak dítěti nejlépe pomoci k úspěšné školní adaptaci. Na žáky první třídy jsou sice kladeny vysoké nároky, ale ve srovnání s vyššími ročníky jsou žáci hodnoceni mírněji (špatné známky se vyskytují zřídka). Rodiče těchto dětí jsou v nové roli (rodiče prvňáčka) a jejich motivace je silnější. Většina rodičů probírané látky rozumí a příprava do školy nezabírá tolik času. Kladu si tedy druhou otázku. Jak bude vypadat domácí příprava a vypracování domácích úkolů těchto dětí na 2. stupni základní školy? Myslím si, že by bylo zajímavé tyto oblasti prozkoumat.

Jelikož se diplomová práce vztahuje k projektu „Nanečisto“ a jeho přínosu, použila jsem v závěru výzkumného šetření s učiteli dvě otázky, které se sice nevztahovaly ke stanoveným hypotézám, ale měly zmapovat postoj učitelů k tomuto projektu. Jak ho vnímají a zda tuto aktivitu považují za přínos. Odpovědi učitelů jsou uvedeny v příloze č. 4 s názvem: „Přínos projektu „Nanečisto“ pro spolupráci a komunikaci mezi rodiči a učiteli pohledem třídních učitelů.“

V této empirické části diplomové práce jsem získala výpovědi o tom, jaký má charakter spolupráce a komunikace mezi rodinou a školou po absolvování projektu „Nanečisto“. Práce přináší cenné potvrzení toho, že pokud si školy uvědomí důležitost spolupráce a komunikace s rodinou a uchopí svou iniciativu do svých rukou, pokud udělají ten první krok, může v závěru být komunikace a spolupráce kvalitní. Důkazem je projekt „Nanečisto“.

4. Závěr

Ve své diplomové práci jsem mapovala přínos projektu „Nanečisto“. Zaměřila jsem se na to, jak rodiče a učitelé hodnotí vzájemnou spolupráci, komunikaci a zda tento projekt má přínos i v oblasti přípravy dětí na hodiny vyučování.

Dítě, které dospěje do školního věku, odchází mimo rodinu a ocitá se tak v novém prostředí, které na něj klade nové požadavky. Dobrý vztah mezi rodinou a školou, který se utváří v rámci komunikace a vzájemné spolupráce, je významným předpokladem pro úspěšnou školní socializaci dítěte. Aby všichni angažovaní byli dítěti nápomocni při této nelehké cestě, snaží se hledat aktivity, které dítěti pomohou spolupracovat. Je na školách, jak zhodnotí závažnost tohoto aspektu a jaké připraví možnosti, které zapojí rodiče do vzdělávání. Vzájemná spolupráce je dlouhodobou záležitostí, která se stále mění a vyvíjí, protože se mění společnost, rodiče, učitelé a hlavně děti, o které nám nejvíce jde. Negativní vliv na dítě bude mít zajisté situace, kdy si rodiče a učitelé nebudou rozumět, budou zastávat protichůdné názory v oblasti výchovy a výuky a budou mít na dítě rozdílné požadavky.

V empirické části diplomové práce jsem hodnotila, jak rodiče a učitelé, kteří absolvovali projekt „Nanečisto“, vnímají spolupráci a komunikaci. Z výzkumného šetření vyplynulo, že rodiče i učitelé jsou se spoluprací a komunikací spokojeni. Zároveň i kvalita přípravy dětí na hodiny vyučování je učiteli hodnocena kladně, což ale učitelé nepřisuzují projektu „Nanečisto“.

Velký přínos této práce spatřuji v analýze problematiky vztahů mezi školou a rodinou. Na základě empirického výzkumu jsem potvrdila přínos projektu „Nanečisto“. Realizací tohoto projektu získávají mnoho vědomostí, dovedností, nové hodnoty a postoje učitelé, rodiče i děti. Myslím si, že by tento projekt mohl posloužit všem školám, které očekávají nové prvňáčky, jako inspirace pro vybudování dobrých vztahů mezi učiteli a rodiči.

V neposlední řadě se práce může stát zdrojem informací pro další zkoumání problematiky spolupráce a komunikace mezi rodinou a školou, ať již zkoumání stejného vzorku respondentů s odstupem času, či výzkum přínosu možných alternativních projektů. Tato témata se mi jeví jako zajímavá pro další diplomové práce.

Jelikož lze projekt „Nanečisto“ označit jako určitou prevencí sociálně patologických jevů, myslím si, že svůj hlavní úkol splňuje. Otázkou však zůstává, jak vztahy, které se začaly

budovat na tomto projektu, budou vypadat za pár let, kdy se děti posunou do vyšších ročníků a do vztahu rodina-škola vstoupí další faktory (noví třídní učitelé, více vyučujících ve třídě, zájmová činnost dětí apod.). Budou spolu rodiny a školy, které byly podrobeny tomuto výzkumnému šetření, efektivně spolupracovat i ve vyšších ročnících? Je výzkumně doloženo, že participace rodičů na životě školy a učení dětí se časem přirozeně snižuje (viz kap. 2.4.4). Je to otázka k zamyšlení, protože pokud by bylo na toto téma realizováno výzkumné šetření, které by potvrdilo, že komunikace a spolupráce jsou i nadále kvalitní, hodnota projektu „Nanečisto“ by se ještě zvýšila.

5. Seznam použitých pramenů a literatury

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha : Grada, 2007. 265 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4.

International Academy of Education. *Efektivní učení ve škole*. Praha : Portál, 2005. 142 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-556-3.

KREJČOVÁ, V. *Vzdělávací program Začít spolu : metodický průvodce pro I. stupeň základní školy*. Praha : Portál, 2003. 232 s. ISBN 80-7178-695-0.

KUCHAŘOVÁ, P. Komunikace a spolupráce s rodiči. *Učitelské listy*, 2007/2008, roč. XV, č. 1, s. 11. ISSN 1210-6313.

KUCHAŘOVÁ, P. Komunikace a spolupráce s rodiči. *Učitelské listy*, 2007/2008, roč. XV, č. 2, s. 15. ISSN 1210-6313.

KUCHAŘOVÁ, P. Komunikace a spolupráce s rodiči. *Učitelské listy*, 2007/2008, roč. XV, č.3, s. 16. ISSN 1210-6313.

KUCHAŘOVÁ, P. Komunikace a spolupráce s rodiči. *Učitelské listy*, 2007/2008, roč. XV, č. 4, s. 12. ISSN 1210-6313.

KUCHAŘOVÁ, P. Komunikace a spolupráce s rodiči. *Učitelské listy*, 2007/2008, roč. XV, č. 5, s. 17. ISSN 1210-6313.

KUCHAŘOVÁ, P. Komunikace a spolupráce s rodiči. *Učitelské listy*, 2007/2008, roč. XV, č. 6, s. 14. ISSN 1210-6313.

KUCHAŘOVÁ, P. Komunikace a spolupráce s rodiči. *Učitelské listy*, 2007/2008, roč. XV, č. 7, s. 16. ISSN 1210-6313.

LAUERMANN, M. Je možné partnerství mezi školou a rodiči? *Učitelské listy*. 03-04, 4, s. 3-4. ISSN 1210-6313.

MATÝSKOVÁ, D. Spolupráce rodiny a školy z pohledu rodičů a učitelů. *Pedagogická orientace*. 2005, č. 1, s. 27-36. ISSN 1211-4669.

- MORAVCOVÁ-SMETÁČKOVÁ, I. Význam genderu v komunikačních strategiích rodiny a školy. *Pedagogika*, 2004, roč. LIV, č. 4, s. 406-416. ISSN 0031-3815.
- MOŽNÝ, I. Česká rodina pozdní modernity: Nová podoba starého partnera a rivala školy. *Pedagogika*, 2004, roč. LIV, č. 4, s. 309–325. ISSN 0031-3815.
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha : Karolinum, 2004. 270 s. ISBN 80-7184-569-8.
- POL, M. *Škola v proměnách*. Brno : Masarykova univerzita, 2007. 194 s. ISBN 978-80-210-4499-9.
- PROKOP, J. *Školní socializace*. Liberec : Technická univerzita, 2001. 80 s. ISBN 80-7083-536-2.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika. 2.*, Praha : Portál, 2002. 481 s. ISBN 80-7178-631-4.
- PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha : Portál, 2001. 455 s. ISBN 80-7178-585-7.
- RABUŠICOVÁ, M.; EMMEROVÁ, K. Role rodičů ve vztahu ke škole- teoretické koncepty. *Pedagogika*, 2003, roč. LIII, č. 2, s. 141-149. ISSN 3330-3815.
- RABUŠICOVÁ, M.; POL, M. Vztahy školy a rodiny dnes: hledání cest k partnerství (1). *Pedagogika*, 1996, roč. XLVI, č.1, s. 49-61. ISSN 3330-3815.
- RABUŠICOVÁ, M.; POL, M. Vztahy školy a rodiny dnes: hledání cest k partnerství (2). *Pedagogika*, 1996, roč. XLVI, č. 2, s. 105- 116. ISSN 3330-3815.
- RABUŠICOVÁ, M. a kol. *Škola a (versus) rodina*. V Brně : Masarykova univerzita, 2004. 176 s. ISBN 80-210-3598-6.
- STŘELEČ, S. *Kapitoly z teorie a metodiky výchovy*. Brno : Paido, 1998. 189 s. ISBN 80-85931-61-3.
- STŘELEČ, S. *Kapitoly z teorie a metodiky výchovy II*. Brno : Masarykova univerzita, 2002. 155 s. ISBN 80-86633-00-4.

6. Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník pro rodiče

Příloha č. 2: Struktura rozhovoru s třídními učiteli

Příloha č. 3: Vyhodnocení odpovědí dotazovaných rodičů, kteří se nezúčastnili projektu „Nanečisto“

Příloha č. 4: Vliv projektu „Nanečisto“ na spolupráci a komunikaci mezi rodiči a učiteli pohledem třídních učitelů

Příloha č. 1 Dotazník pro rodiče

Dotazník pro rodiče

Vážení rodiče, jako studentka oboru Pedagogiky Filozofické fakulty v Praze Vás prosím o vyplnění tohoto dotazníku, který je výzkumným nástrojem mé diplomové práce. Zaměřuji se v ní na spolupráci a komunikaci mezi rodinou a školou a přípravu dětí na hodiny vyučování. Mým cílem je zmapovat situaci na Vaší škole. Dotazník je anonymní. Za Vaše upřímné a pravdivé odpovědi předem děkuji.

Bc. Lenka Trojáková

Zvolenou odpověď v každé otázce zakroužkujte podle svého rozhodnutí.

1. Absolvovali jste projekt „Nanečisto“?
a) ANO   b) NE
2. Považujete stávající úroveň spolupráce rodiny a školy za vyhovující?
a) NE   b) SPÍŠE NE   c) SPÍŠE ANO   d) ANO   e) NELZE POSOUDIT
3. Máte dobrý vztah s třídním učitelem Vašeho dítěte?
a) NE   b) SPÍŠE NE   c) SPÍŠE ANO   d) ANO   e) NELZE POSOUDIT
4. Je spolupráce s učitelem Vašeho dítěte založena na vzájemném respektu?
a) NE   b) SPÍŠE NE   c) SPÍŠE ANO   d) ANO   e) NELZE POSOUDIT
5. Domníváte se, že třídní učitel respektuje Vaše názory týkající se vzdělávání a výchovy Vašeho dítěte?
a) NE   b) SPÍŠE NE   c) SPÍŠE ANO   d) ANO   e) NELZE POSOUDIT
6. Můžete se s učitelem o výchově svého dítěte poradit jako s odborníkem?
a) NE   b) SPÍŠE NE   c) SPÍŠE ANO   d) ANO   e) NELZE POSOUDIT
7. Můžete se na třídního učitele obrátit se svým názorem, myšlenkou, nápadem týkajícím se vyučování a výchovy Vašeho dítěte?
a) NE   b) SPÍŠE NE   c) SPÍŠE ANO   d) ANO   e) NELZE POSOUDIT

8. Jste informováni o akcích školy? (Vánoční jarmark, Školní besídky, projektové dny)
- a) NE   b) SPÍŠE NE   c) SPÍŠE ANO   d) ANO   e) NELZE POSOUDIT
9. Informace o tom, co se ve škole děje, získáváte (je možno zakroužkovat i více odpovědí)
- a) Od svého dítěte
b) Ze školního časopisu
c) Od známých a sousedů
d) Nezajímám se o to
e) Z internetových stránek školy
f) Od třídního učitele
g) Jiné...
10. Poskytuje Vám třídní učitel dostatek informací o možnostech spolupráce se školou?
- a) NE   b) SPÍŠE NE   c) SPÍŠE ANO   d) ANO   e) NELZE POSOUDIT
11. Máte dostatek informací o školním prospěchu Vašeho dítěte?
- a) NE   b) SPÍŠE NE   c) SPÍŠE ANO   d) ANO   e) NELZE POSOUDIT
12. Hovořili jste s učitelem o postupech, které Vašemu dítěti nejvíce vyhovují?
- a) ANO   b) NE
13. Je s Vámi učitel v kontaktu, nejen tehdy pokud jde o problém, ale i tehdy, když se dítěti ve škole daří?
- a) ANO   b) NE
14. Jaký způsob získávání informací o školním prospěchu a chování dítěte Vám nejvíce vyhovuje?
- a) Osobní kontakt s učitelem
b) Telefonický kontakt
c) Dopis
d) Informace v žákovské knížce
e) Informace získané na třídních schůzkách
f) Jiné .....

15. Který z předchozích způsobů jste v tomto školním roce nejvíce využívali?

.....

16. Dohlížíte pravidelně na domácí přípravu Vašeho dítěte do školy?

a) NE   b) SPÍŠE NE   c) SPÍŠE ANO   d) ANO   e) NELZE POSOUDIT

17. Sledujete pravidelně výsledky svého dítěte v žákovské knížce?

a) NE   b) SPÍŠE NE   c) SPÍŠE ANO   d) ANO   e) NELZE POSOUDIT

18. Víte, jak pomáhat Vašemu dítěti s učením a domácími úkoly?

a) NE   b) SPÍŠE NE   c) SPÍŠE ANO   d) ANO   e) NELZE POSOUDIT

Děkuji za Vaši spolupráci!

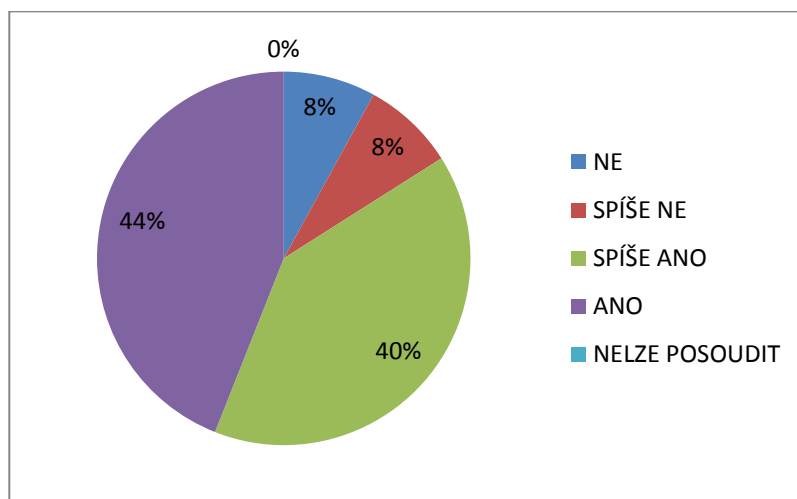
Příloha č. 2 Struktura rozhovoru s třídními učiteli

1. Můžete označit rodiče, kteří projekt navštěvovali jako spolupracující?
2. Respektujete názory, myšlenky nebo nápady rodičů související s výchovou a vzděláváním jejich dětí?
3. Podáváte rodičům dostatek informací o akcích školy?
4. Podáváte rodičům dostatek informací o školním prospěchu jejich dětí?
5. Máte od rodičů dostatek informací o žácích?
6. Komunikujete s rodiči i o jiných aspektech, než je školní úspěšnost jejich dítěte?
7. Upřednostňují rodiče, kteří projekt navštěvovali, spíše formu osobní konzultace jako způsob vzájemného informování o výsledcích dítěte?
8. Mají děti, které projekt navštěvovaly, ve stanovený termín vypracované domácí úkoly?
9. Mají děti, které projekt navštěvovaly, připravené veškeré pomůcky, které budou potřebovat?
10. Ovlivnil projekt „Nanečisto“ spolupráci mezi Vámi a rodiči?
11. Ovlivnil projekt „Nanečisto“ vzájemnou komunikaci mezi Vámi a rodiči?

Příloha č. 3 Vyhodnocení odpovědí dotazovaných rodičů, kteří se nezúčastnili projektu „Nanečisto“

Otázka: Považujete spolupráci mezi rodinou a školou za vyhovující?

Graf ukazuje, že rodiče považují úroveň spolupráce za vyhovující. Avšak již jsou tu rodiče, kteří se přiklání k názoru opačnému.

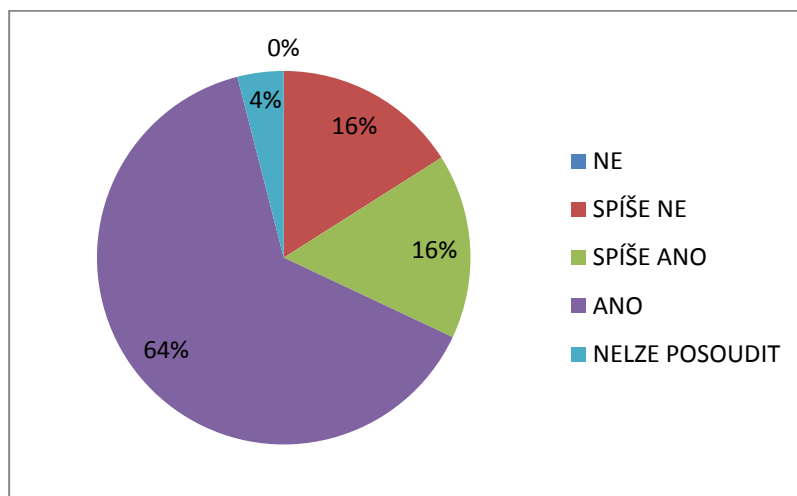

Graf 19 *Spolupráce mezi rodinou a školou*

Otázka: Máte dobrý vztah s třídním učitelem Vašeho dítěte?

Tato otázka se vztahuje k tomu, jak rodiče hodnotí vztah mezi nimi a třídním učitelem.

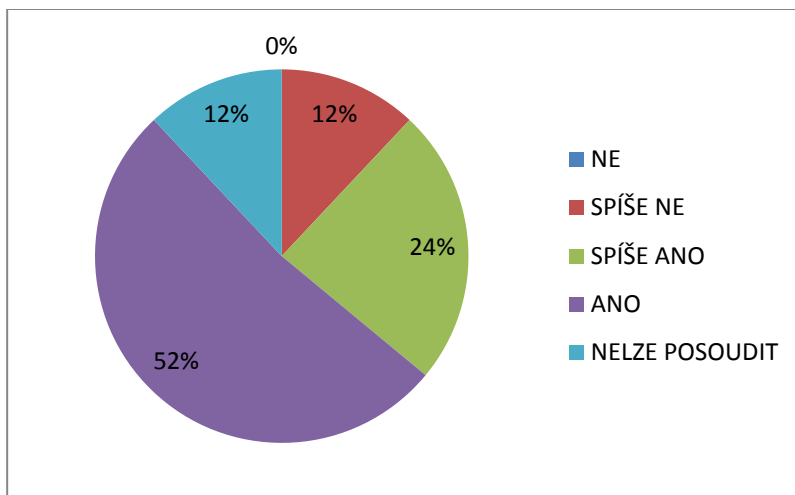
Graf ukazuje, že rodiče mají dobrý vztah s třídním učitelem. Je zde také patrné, že někteří rodiče tento vztah jako dobrý nehodnotí.

Graf 20 *Vztah mezi rodiči a třídním učitelem*

Otázka: Je spolupráce s učitelem Vašeho dítěte založena na vzájemném respektu?

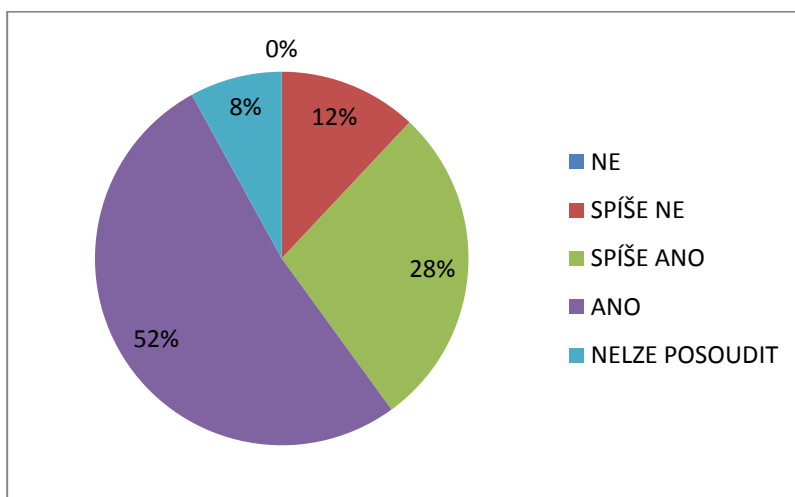
I zde je patrné, že rodiče se přiklánějí k názoru, že vzájemný vztah mezi nimi a učiteli je založen na vzájemném respektu. Jsou zde i tací rodiče, kteří tento respekt nepocítují.

Graf 21 Spolupráce založená na vzájemném respektu

Otázka: Domníváte se, že třídní učitel respektuje Vaše názory týkající se vzdělávání a výchovy Vašeho dítěte?

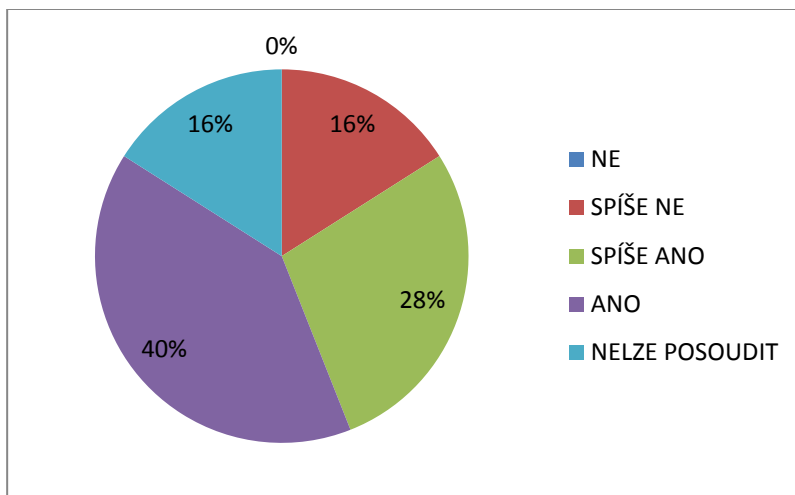
Z výsledků vyplývá, že rodiče se spíše přiklánějí k názoru, že jsou respektováni. Graf ukazuje i rodiče, kteří se necítí být respektováni.

Graf 22 Respektování rodičů

Otázka: Můžete se s učitelem poradit o výchově svého dítěte jako s odborníkem?

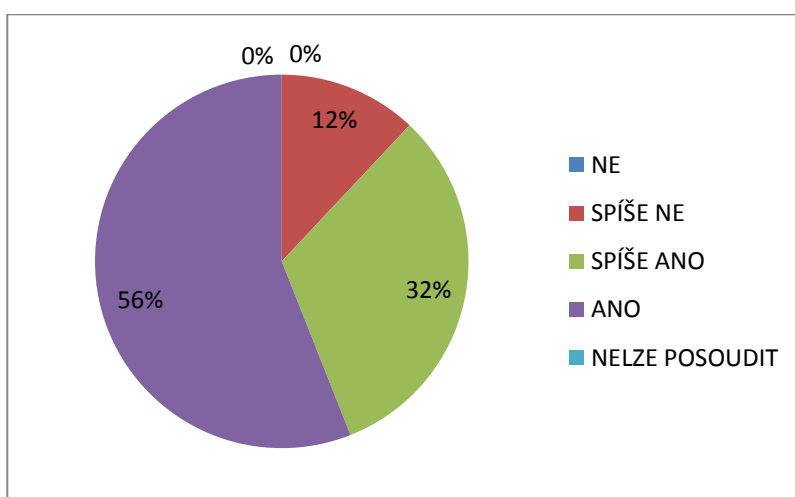
Rodiče vypovídají ve většině, že se mohou s učitelem poradit jako s odborníkem. Někteří rodiče však učitele jako odborníka nevnímají.

Graf 23 *Učitel jako odborník*

Otázka: Můžete se na učitele obrátit se svým názorem, myšlenkou, nápadem týkající se vyučování a výchovy Vašeho dítěte?

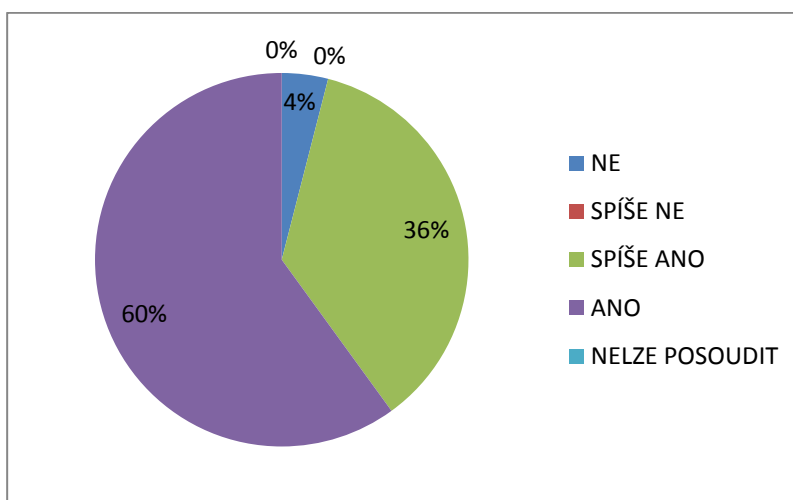
Zde rodiče zastávají názor, že se na učitele mohou obrátit. Graf ukazuje i rodiče, kteří se domnívají, že se na učitele obrátit nemohou.

Graf 24 *Přístupnost učitele*

Otázka: Jste informováni o akcích školy?

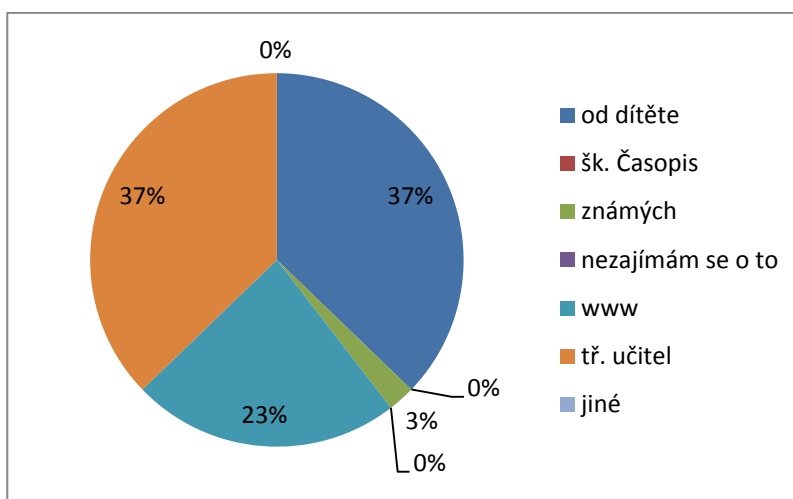
Rodiče zde odpovídají, že mají dostatek informací.

Graf 25 Informovanost o akcích školy

Otázka: Informace o tom co se ve škole děje, získáváte?

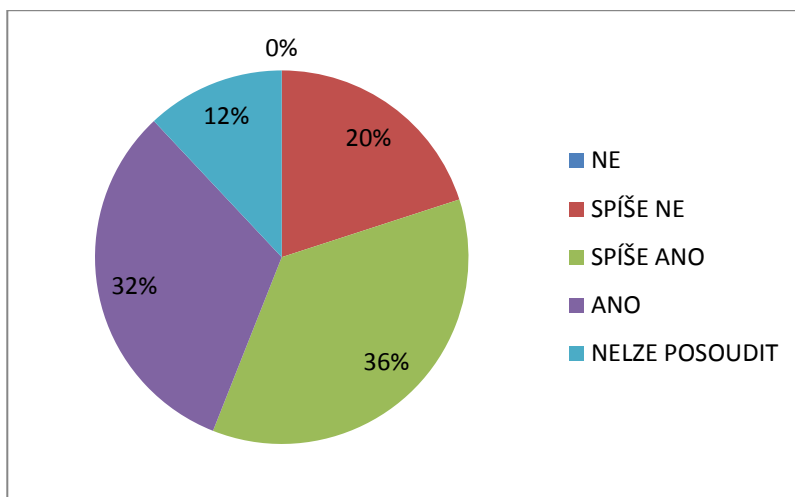
Pokud jde o způsob, jak rodiče získávají informace o škole, ve stejné míře volilo jako zdroj informací své dítě a třídního učitele. V této otázce mohli rodiče zvolit více odpovědí.

Graf 26 Zdroj informací

Otázka: Poskytuje Vám třídní učitel dostatek informací o možnostech spolupráce se školou?

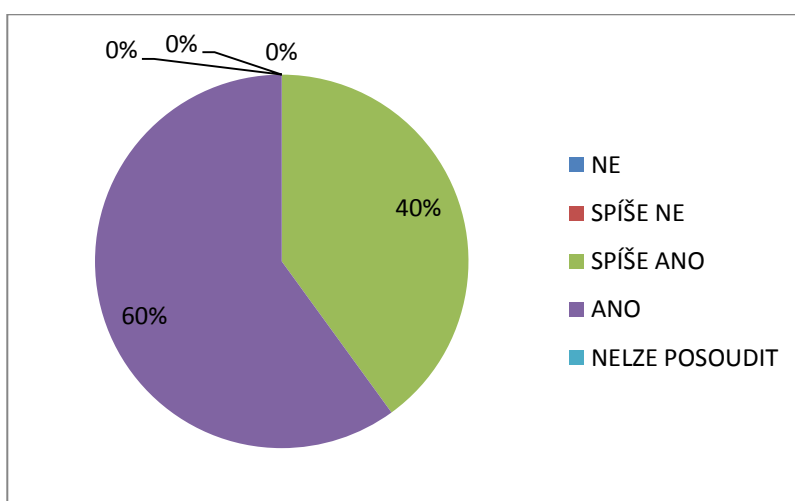
Graf ukazuje, že učitel rodičům dostatek informací poskytuje. Je zde patrná i skupina rodičů, která zastává opačný názor.

Graf 27 Informovanost o možnostech spolupráce

Otázka: Máte dostatek informací o školním prospěchu Vašeho dítěte?

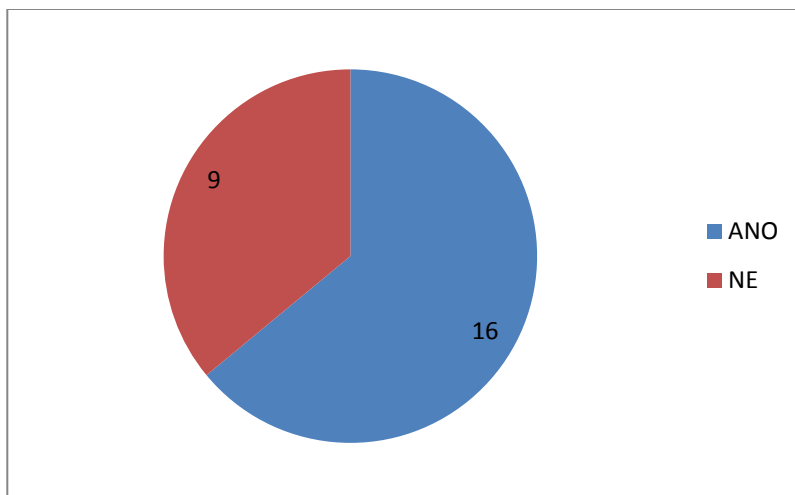
Zde se rodiče jednoznačně přiklonili k názoru, že mají dostatek informací o školním prospěchu svého dítěte.

Graf 28 Informovanost o školním prospěchu

Otázka: Hovořili jste s učitelem o postupech, které Vašemu dítěti nejvíce vyhovují?

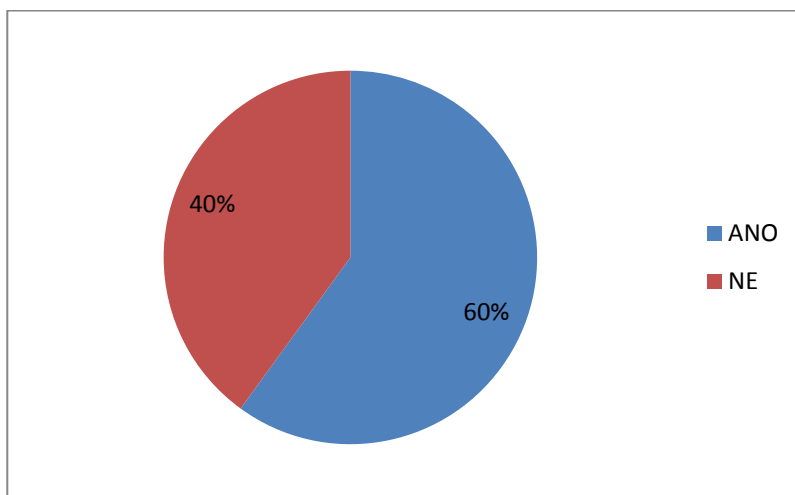
Většina rodičů využila možnost konzultace o postupech, které dle jejich názoru více dítěti vyhovují. Velká část však tyto konzultace nevyužívá.

Graf 29 *Komunikace o postupech, které dětem vyhovují*

Otázka: Je s Vámi učitel v kontaktu nejen tehdy, pokud jde o „problém“, ale i tehdy, když se Vašemu dítěti ve škole daří?

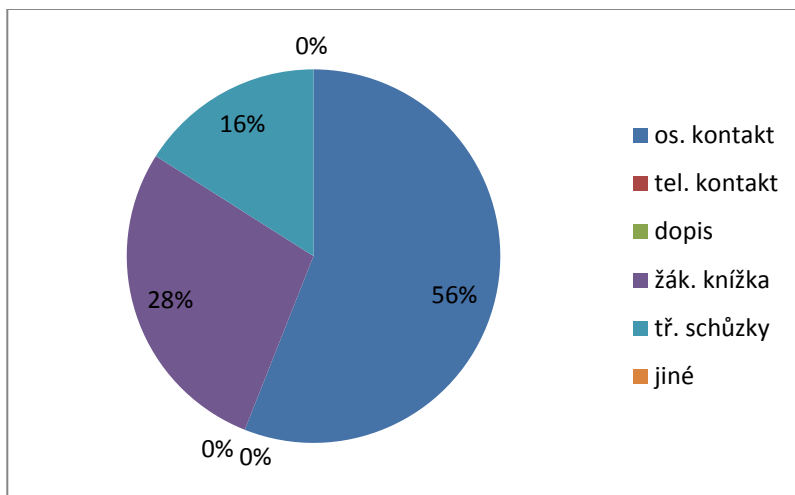
Z odpovědí je patrné, že komunikace mezi rodiči a učiteli probíhá i tehdy, když není žádný aktuální problém, ale právě i ve chvílích, kdy učitel dítě chválí. Graf ukazuje i velkou část rodičů, kteří tuto zkušenost nemají.

Graf 30 *Kontakt mezi učiteli a rodiči*

Otázka: Jaký způsob získávání informací o školním prospěchu a chování dítěte Vám nejvíce vyhovuje?

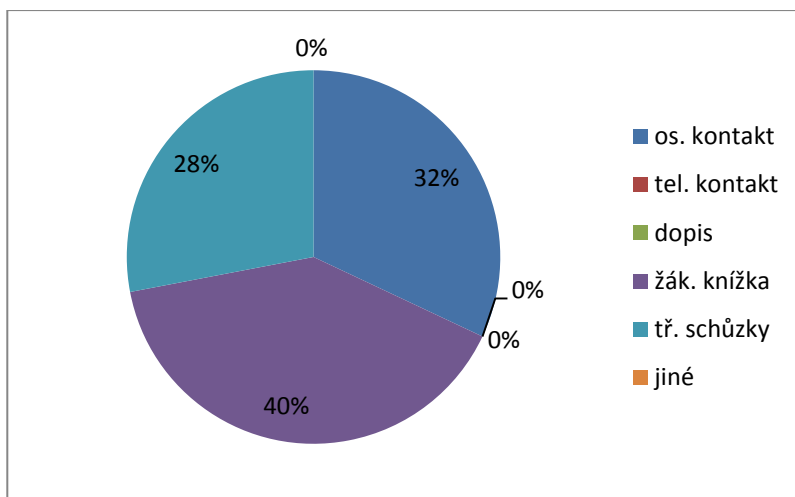
Zde rodiče odpovídali, že jim nejvíce vyhovuje osobní kontakt s třídním učitelem.

Graf 31 *Preference získávání informací*

Otázka: Který z předchozích způsobů jste v tomto školním roce nejvíce využívali?

Rodiče v tomto roce spíše využívali k získávání informací o školním prospěchu žákovskou knížku.

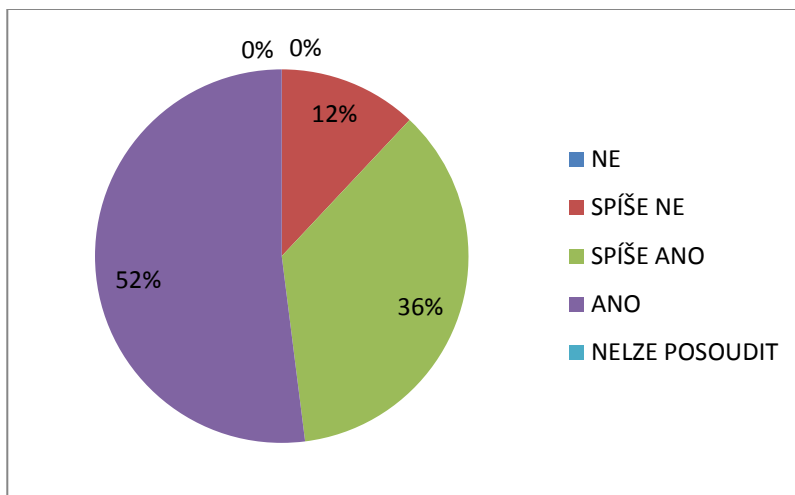

Graf 32 *Nejčastější způsob získávání informací*

Otázka: Dohlížíte pravidelně na domácí přípravu Vašeho dítěte do školy?

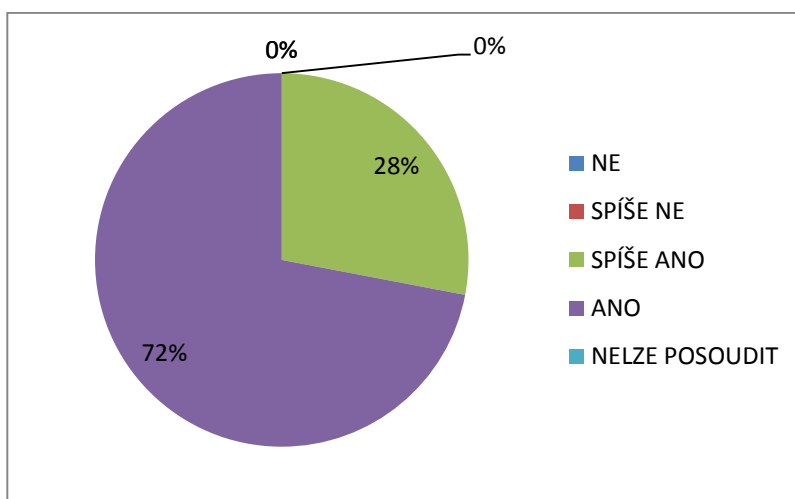
Ve většině jsou zde zastoupení rodiče, kteří na přípravu pravidelně dohlíží. Graf ukazuje i rodiče, kteří tuto přípravu pravidelně nesledují.

Graf 33 Pravidelný dohled na přípravu

Otázka: Sledujete pravidelně výsledky svého dítěte v žákovské knížce?

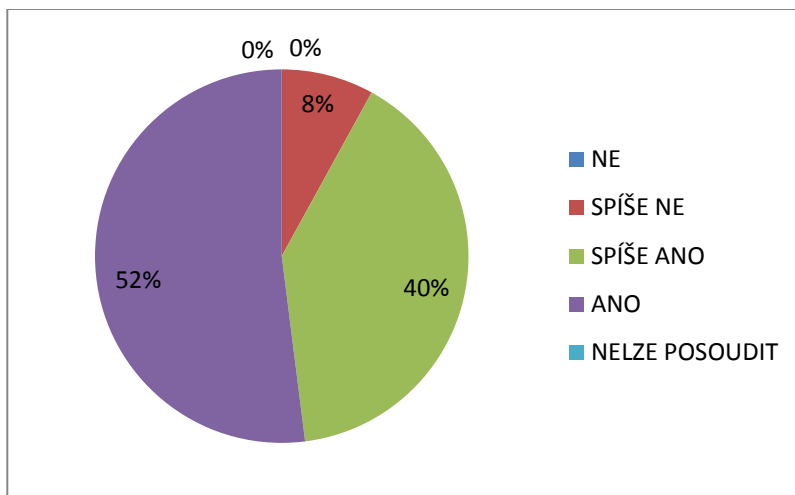
Z odpovědí je patrné, že rodiče sledují pravidelně výsledky v žákovské knížce.

Graf 34 Pravidelné sledování výsledků

Otázka: Víte, jak pomáhat Vašemu dítěti s učením a domácími úkoly?

Graf ukazuje, že rodiče ve většině vědí, jak dítěti pomoci. Jsou zde však rodiče, kteří jsou opačného názoru.

Graf 35 *Schopnost dítěti pomoci*

Příloha č. 4 Vliv projektu „Nanečisto“ na spolupráci a komunikaci mezi rodiči a učiteli pohledem třídních učitelů

V průběhu rozhovorů jsem položila třídním učitelům následující dvě otázky, které se nevztahují ke stanoveným hypotézám, ale mapují postoj učitelů k projektu „Nanečisto“. Zajímalo mne tedy, zda jsou toho názoru, že tento projekt ovlivnil spolupráci a vzájemnou komunikaci mezi nimi a rodiči.

Otázka: Ovlivnil projekt „Nanečisto“ spolupráci mezi Vámi a rodiči?

Vyhodnocení odpovědí dotazovaných třídních učitelů

Všichni dotazovaní se shodli v názoru, že projekt je velikým přínosem pro vzájemnou spolupráci. Uvádím odpovědi jednotlivých učitelů.

„Pro mě projekt nejvíce má smysl v tom, že já poznala rodiče a oni poznali mě. Ve třídě se mi sešly úžasné a chytré děti a hned od začátku rodiče, kteří spolupracují. Většina rodičů se chodí pravidelně ptát na děti, konzultujeme spolu všechno, někteří rodiče chodí i s problémy, nebo když potřebují poradit, jak pracovat s dětmi doma. Mám ukázkovou třídu.“

„Pro mě to mělo výhodu tu, že jsem rodiče znala, že jsem je viděla již na projektu. Když mluvím s rodičem, tak hned vím, které dítě k němu patří, nevidím toho rodiče poprvé. Důležité je, že jsme se mohli v průběhu projektu již domluvit na pomůckách. Mohla jsem jim říci, co budu vyžadovat, čeho se mají vyvarovat předem. Věděli ode mne, jak to bude v září probíhat. Myslím si, že pokud rodič přijde se svým dítětem na projekt, tak už to tam je, že spolupracovat chce. Takže si myslím, že když už měli zájem tenkrát, tak ho mají i dnes. Problém je spíš opačný s těmi dětmi, které na projekt nechodili, tak tam ta spolupráce vázne.“

„V mé třídě bylo málo dětí, které se zúčastnily projektu. Komunikace a spolupráce s rodiči, kteří byli na projektu, je výborná. To že rodiče přihlásili děti na projekt, tak už tam je vidět jejich zájem o vzdělávání. Rodiče z projektu se dětem věnují, prohlíží jim např. tašky, mají přehled o tom, co jsme s dětmi dělali. Na druhé straně, tam kde se na projektu nezúčastnili, mám děti, které nepřinesou například úkol nikdy.“

„Každopádně je projekt prospěšný jak pro rodiče, tak pro učitele, protože se dopředu seznámíme. Díky projektu jsou navázané lepší vztahy a rodiče s námi spíše spolupracují. Vidím rozdíl ve spolupráci mezi rodinami co na projektu byly a těmi, co nebyly.“

„Projekt hodně ovlivnil spolupráci mezi mnou a rodiči a myslím si, že je to způsobeno tím, že jsme měli možnost se lépe poznat již před nástupem dětí do školy. Rodiče, kteří na projekt chodili, spolupracují, nebojí se přijít do školy a na cokoliv se zeptat.“

„Ano, myslím si, že tento projekt ovlivnil spolupráci mezi mnou a rodiči. Hned ze začátku školního roku se nám spolu komunikovalo mnohem lépe, rodiče věděli, co mohou ode mne očekávat. Mně to pomohlo v tom, že jsem je lépe poznala.“

„Díky projektu jsme se s rodiči poznali, odpadlo prvního září seznamování. Nebyl tam takový ten ostych a rodiče se mohli věnovat něčemu jinému, než se seznamovat se mnou a s prostředím. Tito rodiče spolupracují, chodí za mnou na konzultace, když mají nějaký problém, nebo když si je pozvu já.“

Otázka: Ovlivnil projekt „Nanečisto“ vzájemnou komunikaci mezi Vámi a rodiči?

I na tuto otázku mi dotazovaní pedagogičtí pracovníci odpovídali, že tímto projektem byla komunikace ovlivněna.

„Jelikož nám bylo umožněno se s rodiči na projektu seznámit, díky tomu odpadly podle mého názoru komunikační bariéry. Já s rodiči, ale hlavně oni se mnou, komunikují bez problémů.“

„Myslím, že projekt nejvíce ovlivnil komunikaci mezi námi. Na projektu byla přece jenom uvolněná atmosféra a ta komunikace byla otevřená. Nyní vidím, že spolu dobře komunikujeme vzájemně.“

„S rodiči komunikuji bez problémů, telefonujeme si, píšeme si emaily. Rodiče přijdou, když je požádám o schůzku. Je poznat, kteří rodiče do projektu chodili a kteří ne. Ti, kteří mne znají již z dřívějšíka, jsou v konverzaci otevřenější a vstřícnější.“

„Díky projektu mají rodiče nacvičené situace s lektorem, který je vedl, takže vědí, co je může čekat. Jaké situace mohou nastat, pokud budou jednou hovořit s učitelem. Myslím si, že ta komunikace je tím hodně ovlivněna a rodiče se nám spíše otevřou.“

„100% ovlivnil projekt komunikaci mezi mnou a rodiči. S rodiči se mi komunikuje otevřeněji. Myslím si, že je to hlavně díky tomu, že mne poznali dříve, než vstoupili poprvé s dětmi do školy.“

„Projekt ovlivnil kladně hlavně komunikaci mezi mnou a rodiči.“

„Určitě byla vzájemná komunikace ovlivněna. Na projektu z nich spadl takový ten stres, nebo spíše takové ty obavy, které rodiče někdy mají, pokud s učiteli hovoří.“

Souhlasím s tím, aby moje diplomová práce byla půjčována ke studijním účelům.
 Žádám, aby citace byly uváděny způsobem užívaným ve vědeckých pracích a aby se
 vypůjčovatelé řádně zapsali do přiloženého seznamu.

V Praze dne.....

.....

podpis

Pořadové číslo	Jméno čtenáře	č. ISIC karty	Bydliště	Datum